

ઈલમનો
ખજાનો

ભાગ ત્રીજો

: લેખક :
અબ્દુલ્લાહ નસીરુદ્દીન 'નસીર' હુસૈન

: અનુવાદક :
અકબર હબીબ રાજન

: પ્રકાશક :
ખાનાએ હિકમત-ઈદારાએ 'આરિફ'

ઈલ્મનો
ખજાનો

ભાગ ત્રીજો

: લેખક :

અબ્દુલ નસીરુદ્દીન 'નસીર' હુસૈન

: અનુવાદક :

અકબર હબીબ રાજન

: પ્રકાશક :

ખાનાએ હિકમત-ઈદારાએ 'આરિફ'

૩-એ, નૂર વીલા, ગાર્ડન વેસ્ટ,

કરાચી (પાકિસ્તાન)

જન્નતના ખાણાનું મેજ

સાચા જ્ઞાનના નામોમાં એક નામ છે જન્નતના ખાણાનું મેજ (TABLE) કે જે ઝમાનાના ઈમામના સેવકો માંહેના કોઈક સેવક તરફથી યોજવામાં આવે છે અને આ પ્રસંશાપાત્ર કાર્યમાં તેઓ શરૂઆતથીજ એક સાથે છે અને તેઓ છે ભાઈ નસરુલ્લાહ કમરૂદ્દીન - ખાનાએ હિકમતના વાઈસ પ્રેસીડેન્ટ અને તેમના ધર્મપત્ની અમીના નસરુલ્લાહ અને આ એક ઘણીજ ખુશીની બિના છે કે તેમના પ્યારાં બાળકો પણ પોતાના માતા-પિતાના પગલે ચાલી રહ્યા છે.

અનુક્રમણિકા

૧. લેખક તરફથી બે બોલ૩
૨. કુરઆનની હિકમતો, પવિત્ર આયાત અને એહલે બૈત૮
૩. હદીસની હિકમતો ૧૫
૪. દરજ્જાવાર હિદાયતો ૨૧
૫. કુરબાનીની હિકમત ૩૭
૬. ત્રણ સવાલ - ભાસ્તથી ૪૫
૭. આવકાર પ્રવચન ૫૧

બિસ્મિલ્લાહિર રહમાનિર રહીમ

લેખક તરફથી બે બોલ

અઘાહતઆલાના ફઝલો કરમથી અને રહુલે પાક હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.સ.), તથા પાક ઈમામો (અ.સ.)ની જાહેરી અને બાતિની હિદાયત તથા મદદથી “ઈસ્લામનો ખજાનો ભાગ-૩” આપની સમક્ષ હાજર છે. આ પુસ્તિકાનું જ્ઞાનની દૈષ્ટિ થકીનું મહત્વ અને તેનો શાયદ પૂર્ણ એકદરે મારી અન્ય પુસ્તિકાઓ સમાન છે, છતાં આ પુસ્તિકામાં જે ખાસ ખાસ વાતો છે તે ક્રમવાર નીચે જણાવેલાં વિષયોમાં જણાવવામાં આવી છે.

આ પુસ્તિકામાં સૌથી પ્રથમ પવિત્ર આયાતની કંઈક હિકમતોનું વર્ણન કરવામાં આવેલ છે જે મહાન અહેલેબૈત અને મુહમ્મદ (સ.અ.સ.)ની આલમાંના ઈમામો અલૈહીમુસ્સલામથી સંબંધિત છે, અને તેવાગુ માનવંત સાહેબોનો કેટલો ઊંચો મરતબો છે કે ખુદાવંદ આલમીને તેઓને સર્વ પ્રકારે પાક અને પવિત્ર રાખ્યા છે, આ ઈસ્લામની એક એવી સચ્ચાઈ છે, એક એવી હકીકત છે કે તેને સારી રીતે સમજી લેવા બાદ દીને હક એટલે કે ખરા મઝહબના ઘણા ભેદ ખુલી જાય છે. દાખલા તરીકે પંજતન પાક અને પવિત્ર ઈમામો (અ.સ.)ની નિર્દોષતા અને પવિત્રતાની સચ્ચાઈને કબૂલ કરવાથી કુરઆન (સમજવા)ની મુશ્કેલીઓ એ રીતે સહેલી થઈ જાય છે અને હિકમતોના દૂષપ્રયેલાં ખજાનાઓ એ રીતે મળી જાય છે કે જેમ ફરમાવેલું છે કે “ઈન્ના તફ્શાનુન કરીમ” ૫૬/૭૭ “ફી કીતાબીમ્મકનૂન” ૫૬/૭૮ “લા યમસ્સુહા

ઈક્ષલ મુતહહરૂન” ૫૬/૭૮. ચોક્કસપણે આ એક માનનીય-પૂજ્ય કુરઆન છે કે જે એક સુરક્ષિત પુસ્તકમાં લખાયેલું છે-સમાયેલું છે, કે તેને સિવાય પવિત્ર લોકોના કોઈ અન્ય હાથ નથી લગાડી શકતું એટલે કે અડી નથી શકતું. આ ફરમાનથી સાફ સાફ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે પંજતન અને ઈમામોના અહેલેબૈતના પાક અને પવિત્ર હોવાનો ઊચ્ચ હેતુ એ છે કે આ માનનીય અને પવિત્ર હસ્તીઓ ગુપ્ત પુસ્તક એટલે કે કિતાબે મકનૂન સુધી પહોંચી જાય કે જેમાં કુરઆન સુરક્ષિત છે.

આ ગુપ્ત પુસ્તક, ભલે પછી લોહ મહેકુઝ હોય કે પછી રૂહાનીયતની અમલમાં આવનાર તાવીલ એટલે કે રૂહાનીયતનું વ્યવહારૂં જ્ઞાન ધરાવનાર ગૂઢાર્થ, જે પણ હોય તે અન્યોની પહોંચથી ઊંચુ છે અને તેનો અર્થ એમ થાય છે કે અહેલેબૈતના માનવંત લોકો (જેમાં પવિત્ર ઈમામો પણ છે)ના સિવાય કોઈ માણસ કુરઆન સંબંધેની રૂહાનીયત અને ડહાપણભરી હિકમતના આ દરજજા ઉપર બીરાજી નથી શકતો. માટે એવી હકીકતોના તરફ ધ્યાન દોરવવાના હેતુથી અહીં પવિત્ર આયાતનો વિષય ચર્ચા હેઠળ લાવવામાં આવ્યો છે.

બીજો નિબંધ “ખાસીફુન્નઅલ” છે જેમાં નબી સાહેબની હદીસ (હદીસે નબવી) મુજબ અલી (અ.સ.) અને ઔલાદે અલી થકી ઈમામો (અ.સ.) તાવીલના ધણી છે, (તાવીલ એટલે કે કુરઆનનો ગૂઢાર્થ અને તેને જાણનારાઓ હઝરત અલી (અ.સ.) તથા તેમનાં વંશમાંથી ચાલનારા ઈમામો (અ.સ.) છે) તેની હિકમત વારૂંવવામાં આવી છે. અહીં ખુલાસો એ કરવામાં આવેલો છે કે હઝરત મૌલા અલી (અ.સ.)ના પવિત્ર વ્યક્તિત્વના કાળમાં કુરઆનની તાવીલનો

આરંભ થયો અને દરેક સમયના ઇમામે પોતાના વખતમાં-સમયની માંગ મુજબ તાવીલનો એક ભાગ લોકોની સામે રજુ કર્યો. આ પ્રમાણે ધીરે ધીરે સમયના ઇમામ મારફત કુરઆનની તાવીલ જાહેર થતી ચાલી આવી. આ બનાવ ઉપરથી એક તરફ તો એ સાબિત થયું કે ખુદા અને રસૂલના પછી ઉલીલ અમ્ર એટલે કે હુકમના માલીક-ઝમાનાના ઇમામ-ની તાબેદારી ફરજ છે અને સાચાં ઇમામ (સત્ય માર્ગના ભેદ જાણનાર ઇમામ (અ.સ.) એ જ ઉલીલ અમ્ર છે, જ્યારે કે બીજી તરફ એ સચ્ચાઈ સ્પષ્ટ થાય છે કે ઇસ્લામ દીનની પ્રગતી અને ઉન્નતીનો ભેદ એ વાતમાં દુષ્ટપાયેલો છે કે ઉલીલ અમ્રના મારફત (ઉલીલ અમ્રના વસીલાથી) દરજજાવાર તાવીલની આજ્ઞાઓ ઉપર અમલ કરવામાં આવે જેથી વખત અને જગ્યાની માંગ મુજબ તથા ઇસ્લામની જીવન પદ્ધતીના કાયદા પ્રમાણે દીન અને દુનિયાની સફળતાઓ પ્રાપ્ત થાય.

ત્રીજો વિષય છે “દરજજાવાર હિદાયત” જેનો હેતુ એ વાત સાબિત કરવાનો છે કે કુદરતના નિયમનો પૂરી રીતે અમલ કરવો અને ઇસ્લામી હિદાયતનું ચલાવમાં આવવું દરજજાવાર એટલે કે ધીરે ધીરે થયું છે અને તેની સાબીતી હઝરત મહંમદ પંચગમ્બર (સ.અ.સ.)થી પહેલાં એક શરીયતના પછી બીજી શરીયતનું આવવું છે અને નામદાર પંચગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.)ના વખતમાં તન્જીલ એટલે કે કુરઆનનું નાજીલ થવું અને તાવીલ ઉપર અમલ કરવું છે. દાખલા તરીકે “ખાસીફ્નઅલ”ની હદીસ દ્વારા સ્પષ્ટ થાય છે કે નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)નું તન્જીલી યુદ્ધ તેવાણ માનવંત (સ.અ.સ.)ની પવિત્ર હેયાતીમાં હતું અને અલી મુર્તુઝા (અ.સ.) તથા તેવાણના

પારસદારો-ઈમામોનું તાવીલી યુદ્ધ તે પછી થનાર હતું.

ચોથો વિષય “કુરબાનીની હિકમત” છે જેનું મહત્ત્વ એ છે કે આ ઈબાદત એટલી જૂની છે, અને તેનો ઈતિહાસ એટલો લાંબો છે કે હઝરત આદમ (અ.સ.)ના સમયથી લઈને આજ સુધી કોઈ એવો વખત પસાર થયેલો નથી દેખાતો કે જેમાં પ્રકાર પ્રકારની સાચી અને ખોટી કુરબાનીઓ ન દેવામાં આવતી હોય માટે એ કામ જરૂરી હતું કે કુરબાની સંબંધે કંઈક ક્ષયદામંદ વાતો બતાડવામાં આવે.

પાંચમો નિબંધ છે “ભારતથી ત્રણ પ્રશ્નો”. અમારા માટે સવાલના જવાબ દેવા અને તેને પ્રગટ કરવાનું એટલા માટે અતીશય જરૂરી છે કે સવાલ દીન મઝહબની એ બાબતો વિષે કરવામાં આવે છે કે જેમાં લોકોને શંકા ઉદ્ભવે છે અને જો એવા સવાલોને માટે જવાબો મેળવી આપવામાં ન આવે તો ધીરે ધીરે લોકોને દીન શંકાભરેલો નજરે આવશે અને એ બાબત પણ વ્યાજબી છે કે દરેક સવાલનો જવાબ અથવા તો સીધો હોય છે અથવા તો આડકતરો હોય છે. આ બન્નેમાંથી જે યોગ્ય લાગે તેમજ કરવું જોઈએ. જો તમો સામાન્ય હાલતમાં લોકો સમક્ષ જ્ઞાનના મોતીઓ વિખેરી દ્યો તો પછી પણ તેના તરફ ખૂબ ઓછું લક્ષ આપવામાં આવશે. તેથી વિરુદ્ધ જો તમો દલીલો અને સામસામી ચર્ચા કરવાના સ્વરૂપે જ્ઞાનની વાતો કરશો તો તમારા લોકો ચક્રિ થઈ જશે, ચમકી જશે અને કાન ઊભા કરીને અર્થાત ખૂબ ધ્યાનપૂર્વક સાંભળવા લાગશે.

જો ઈસમાઈલી જ્ઞાન ઉમદા પુસ્તકોના સ્વરૂપમાં સામાન્ય અથવા સહેલું થઈ જાય તો પછી સવાલો ઓછા અને ઓછાં થઈ

જશે. કેમકે આ એવી વાત બની જશે કે જાણે કે ઘણા પ્રકારના સવાલોના માટે તમોએ પહેલાંથી જ જવાબો તૈયાર કરીને રાખ્યા હોય અને જે જે પુસ્તકોને સફળતા મળી છે તેની એક નીશાની એ જ હોય છે કે તેના અભ્યાસથી ઘણા બધા સવાલો ઉકેલાઈ જાય છે અને તેમ થવાથી શંકા કુશંકાઓ પણ વિલીન થઈ જાય છે, અને જ્યારે શંકા નિકળી જાય છે તો તેની જગ્યાએ વિશ્વાસ આવી જાય છે અને એવા જ જ્ઞાનને વિશ્વાસનું જ્ઞાન એટલે કે ઈલ્મુલ યકીન કહે છે.

અમો પરવરદીગારે આલમ તરફથી મળેલ ઈલ્મી ન્યામતો માટે તેનો દીલ અને જાનથી આભાર માનવા ઈચ્છીએ છીએ કે તોણે પોતાના ફઝલો કરમથી આ પાક અને પવિત્ર ન્યામતો અર્પણ કરી અને જ્ઞાનના હેતૂને પાર પાડવા-તેમાં પ્રગતી સાધવાના જાહેરી અને બાતિની રસ્તાઓ (વસીલાઓ) પ્રાપ્ત કરાવ્યા. એ જ ખુદાવંદ બરહક છે જેણે ઈમાન રાખનારાઓની નેક દુઆઓને લીધે ખીદમતની-સેવાની લાગણી જન્માવી અને ઘણાબધા જ્ઞાનની ચાહના ધરાવનારા મિત્રો ને સદ્બુદ્ધિ આપી કે તેઓ જ્ઞાનની સેવા માટે ભરપૂર સહકાર કરે, અલહમ્દોલિલ્લાહી આલા અહેસાન.

ફક્ત જમાતનો એક જ્ઞાનના ક્ષેત્રનો સેવક
નસીરુદ્દીન નસીર હુંઆઈ
 સ્વીવાર ૨૦ રમઝાનુલ મુબારક ૧૩૮૭ હીજરી
 ૪ ડીસેમ્બર ૧૯૭૭ ઈસ્વી.

કુરઆનની હિકમતો

પવિત્ર આયાત (તત્તહીર) અને અહેલે બૈત

અહ્લાહ તબારક વ તઆલાનું ફરમાન છે કે “ઈન્નમા યુરીદુલાહુ લીયુઝ હીબ અન્કુમુર્શીજસ અહલલ્લૈતી વ યુત્તહીરકમ તત્તહીરા (33/33). સિવાય તેના કાંઈ જ નથી કે અહ્લાહતઆલા યાહે છે કે અય અહેલેબૈત (રસૂલના ઘરવાળાઓ) તે તમારાથી દરેક પ્રકારની અપવિત્રતાને દૂર રાખે અને તમને એવા પવિત્ર રાખે જેમકે પવિત્ર રાખવાનો હક છે.

એ સિવાયત મશહુર છે કે ઉપર જાણાવેલી આયાત પંજતન પાકના વિષે નાઝીલ થઈ હતી અને આ બનાવ હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)ની ધર્મપત્ની ઉમ્મે સલ્માના ઘરમાં બન્યો હતો અને હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)એ હઝરત અલી (અ.સ.) અને બીબી ફતેમા (અ.સ.) તથા હઝરત હસન અને હઝરત હુસૈન (અ.સ.)ને બોલાવ્યા અને તેઓ ઉપર પોતાની યાદર ઓઢાડી દીધી અને તેવાણ પોતે પણ તેમાં દાખલ થઈ ગયા, પછી ફરમાવ્યું “ઓ મારા અહ્લાહ ! આ છે મારી અહેલેબૈત, જેમના વિષે તે મારી સાથે એ વાયદો કર્યો કે જે તે ક્યું, યા અહ્લાહ તું તેમનાથી રીજસ (નાપાકી)ને દૂર રાખ અને તેમને પવિત્ર રાખ, એ પ્રમાણે કે જે પ્રમાણે પવિત્ર રાખવાનો હક છે, ત્યારે ઉમ્મે સલ્મા બોલી ઊઠ્યાં કે, “ઓ રસૂલ (સ.અ.સ.) ! શું હું

પણ તેઓમાં ભળી શકું છું (શામેલ થઈ શકું છું) ?” ત્યારે તેવાણ નામદારે ફરમાવ્યું , “ઓ ઉમ્મે સલ્મા ! નહીં, તને એ ખુશખબરી હો કે તું નેકી ઉપર છે.”

હિક્મત નંબર (૧) : મજહૂર પવિત્ર આયત થકી એ હકીકત સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને જાહેર થઈ જાય છે કે તે માનવંત પંજતન, એટલી ઊંચી હદ સુધી પવિત્ર છે કે હક સુબ્હાને એટલે કે અદ્વાહ પાકે તેઓને રહેમત અને મહેરબાનીની જેટલી હદે, (કમાલીયતની હદ સુધી) હોવા જોઈએ તેટલી હદે પવિત્ર રાખ્યા છે અને તેઓને દરેક પ્રકારની પવિત્રતા અને શુદ્ધતાના નમૂના તથા દરેક પ્રકારની પવિત્રતા અને શુદ્ધતાના મૂળ બનાવ્યા છે.

હિક્મત નંબર (૨) : પવિત્ર અહેલેબૈત (અ.સ.)ની આ પવિત્રતા જાહેરી પણ છે અને બાતિની પણ છે. રૂહાની પણ છે અને શારીરિક પણ છે. દીની પણ છે અને દુન્યવી પણ છે. એટલે સુધી કે તેઓ માનવંત દરેક પ્રકારે પાક અને પવિત્ર છે અને તેમાં તલ ભાર પણ શંકાને સ્થાન નથી.

હિક્મત નંબર (૩) : આ મુબારક આયતમાં કે જે આયતે તત્તહીરાના નામથી પ્રખ્યાત છે, પંજતનનો અતી ઊચ્ચત્તમ દરજ્જા સુધી પવિત્ર હોવાનો ઉલ્લેખ છે, અને આ એવી પવિત્રતા છે કે મનુષ્ય જગતમાં તેવી પવિત્રતાથી ઊપર કોઈ અન્ય પવિત્રતા નથી હોઈ શકતી, જ્યારે કે આ મુબારક ફરમાનમાં પંજતનની મહાન હસ્તીની પાકીઝગી અને પવિત્રતા અતીશયોક્તિની હદે જઈને અંતાઈ છે.

હિક્મત નંબર (૪) : એ બાબતને સૌ કબૂલ કરે છે કે હઝરત રસૂલ (સ.અ.સ.) શરૂઆતથી જ પાક-પવિત્ર હતા, માટે જ્યારે તેવાગુ નામદાર પોતે પણ અહેલે જૈતની પવિત્રતા (તત્તહીર)ના આ અમલમાં ભેગા થઈ ગયા ત્યારે તેમાં પવિત્રતાની કલ્પના ખૂબ જ ઊંચાઈએ પહોંચી ગઈ અને તેના થકી કેટલીય સચ્ચાઈઓ સાબીત થઈ ગઈ, અને તેઓમાંની એક તો એ છે કે કુરઆન અને હદીસના પ્રકાશમાં હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)ના વખાણને પાત્ર ગુણોની જે કલ્પના છે તે જ કલ્પના માનવંત અહેલેજૈતની અન્ય વ્યક્તિઓના ઊચ્ચસૂદ્ધગુણોની પણ છે કારણ કે ખુદાવંદ આલમીને આ હિક્મત સભર આયતમાં સઘળા પવિત્ર અહેલેજૈત (અ.સ.)ને નિર્દોષતા અને પવિત્રતાનાં એક જ દરજ્જામાં માદ કરમાવ્યા છે.

હિક્મત નંબર (૫) : આ પવિત્ર આયતમાં અક્લાહતઆલાની ઈચ્છાનો (અક્લાહતઆલાના ઈરાદાનો) ઉલ્લેખ છે કે જે અહેલેજૈતને દરેક પ્રકારની ખરાબીઓથી પાક રાખવા સંબંધે છે. અહીં એ જાણવું જોઈએ કે ખુદાંતઆલાનો ઈરાદો નવો નથી પણ ઘણો જૂનો છે એટલે કે જે બુઝુર્આ (માનવંત) હસ્તીઓના વિષે પસ્વસ્દીંગારે આલમનો એ ઈરાદો હોય કે તેઓ પાક થઈ જાય તો એ ઈરાદો ઘણો પહેલાંથી મૌજૂદ હોય છે અને તેવાગુ માનવંત વ્યક્તિઓ ઈલાહી ઈરાદાની અસર હેઠળ ઘણા પહેલેથી જ પાક-પવિત્ર હોય છે અને ન કે તે પછી.

હિક્મત નંબર (૬) : હવે સવાલ સ્થો આયતે તત્તહીરના નાઝીલ થવાનો અને એ અમલનો કે જે નામદાર પયગમ્બર સાહેબે પછીથી પોતાના પવિત્ર અહેલેજૈતને બોલાવી તેઓ ઉપર પોતાની

ચાદર ઓઢાડી દીધી અને તેમના હકમાં પવિત્રતા માટેની દુઆ કરમાવી, જે ઉપરથી એમ જણાય છે કે તેવાજ માનવંત વ્યક્તિઓની પાકીઝગી તે વખતે અમલમાં આવી કે જ્યારે ખુદાતઆલાએ આ કરમાન કરમાવ્યું અને જ્યારે હઝરત રસૂલ (સ.અ.સ.)એ તેના માટે દુઆ માંગી. પરંતુ વાત દર અસલ એ છે કે ખુદા અને રસૂલના તરફથી આ અનંતમાની સચ્ચાઈની અમલી સાબિતી રજૂ કરવી હતી કે મહાન અહેલેબૈત આવા પાક-પવિત્ર છે, જેને લીધે લોકો તેને સરળતાથી સમજી શકે.

હિક્મત નંબર (૭) : કુરઆન શરીફની ઘણી આયતોમાં મોમીનોની રૂહાની તથા જીસ્માની પવિત્રતાનો પણ ઉલ્લેખ આવેલો છે, જેના કારણે અહેલેબૈતની ઊચ્ચ વ્યક્તિઓની નિર્દોષતા અને પવિત્રતા હજુ વધુ ઊચ્ચ, નજરે પડે છે, તે એ રીતે કે મોમીનોનું પવિત્ર થઈ જવું રસૂલ (સ.અ.સ.) તથા અહેલેબૈતના વસીલાથી (તેમના મારફત) થાય છે અને જ્યારે પણ કોઈ મોમન પાક થઈ જાય છે તો તેને અહેલેબૈતની નિર્દોષતાની ઊંચાઈની ખાત્રી એ પ્રમાણે થાય છે કે જેમ એક નાનું બચ્ચું એમ સમજતું હતું કે પર્વતનું શિખર આકાશને અડે છે પણ તેને જ્યારે તે શિખર ઉપર પહોંચ્યાડવામાં આવ્યું ત્યારે તેને જાણ થઈ કે એ તેનો ભ્રમ હતો કે આકાશનું છાપડું પર્વતના શિખર ઉપર રાખેલું છે અને સત્ય એ છે કે આકાશ તો પર્વતો કરતાં પણ ઘણું ઊંચું છે.

હિક્મત નંબર (૮) : મનુષ્યપણાના દરજ્જા ઉપર એથી વધીને પવિત્રતા અને પાકીઝગી તથા સાફ દીલી અને પાક બાતિની બીજી કઈ હોય કે ખુદાતઆલા કામીલ ઈન્સાનોને એટલે કે સર્વગુણસંપન્ન

માનવીઓને અર્થાત ઝમાનાના ઈમામને આરંભથી જ સુંદર ચારીત્ર્યના ઊચ્ચ દરજ્જા ઉપર રાખે છે અને તેવાગુને પોતાના હિંદાયતના નૂરનું જાહેરી સ્વરૂપ બનાવીને દરેક પ્રકારની નેકી અને ભલાઈનું સાધન ગણાવે છે. નબુવ્વત અને વિલાયતનો દરજ્જો એવો જ હોતો હોય છે.

હિક્મત નંબર (૯) : અદ્વાલ તઆલાએ જે રીતે પોતાના રસૂલે બરહક (સ.અ.સ.)ને હિંદાયતનું નૂર ધરાવનાર બનાવવાને માટે શરૂઆતથી જ પાક-પવિત્ર રાખ્યો હતો, તેજ રીતે આપ નામદાર (સ.અ.સ.)ની અહેલેબૈતને પાગ આરંભથી જ પાક રાખી હતી કે જેથી સદાયના માટે હિંદાયતનો ક્રમ ચાલતો જ રહે અને તેમાં કોઈ પાગ પ્રકારની ભેળસેળ ન થાય.

હિક્મત નંબર (૧૦) : હઝરત પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.)ના પવિત્ર ચારીત્ર્ય તથા પાક બાતીનના જેટલા ઈશારા અને ઉક્તિખ કુરઆનમાં મૌજૂદ છે તેમાં તેવાગુ નામદાર (સ.અ.સ.)ની અહેલેબૈત પાગ ભળેલી છે અને તેવાગુ માનવંત લોકોની આ ખાસ નિર્દોષતા અને પવિત્રતા હઝરત રસૂલ (સ.અ.સ.)ની સાથે સાથે એ માટે છે કે જેથી ખુદાના પયગમ્બર (સ.અ.સ.) પછી પાગ દીન-મઝહબમાં જ્ઞાન-ઈલ્મ અને હિક્મત તથા હિંદાયતની પ્રગતીનું કેન્દ્ર કાયમ અને બાકી રહે.

હિક્મત નંબર (૧૧) : કુરઆનની સૂરહ રરની આયત ૩૦માં મૂર્તિપૂજા એટલે કે બૂતપરસ્તીને અપવિત્ર ગણાવવામાં આવી છે અને તે બે પ્રકારની હોય છે એટલે કે જાહેરી બૂતપરસ્તી અને બાતિની-બૂતપરસ્તી. જાહેરી બૂતપરસ્તીથી બચી જવું ઘણું સહેલું છે પરંતુ બાતિની બૂતપરસ્તીથી બચવું દરેક મનુષ્યના વશની વાત નથી સિવાય

પવિત્ર અહેલેભૈતના. કારણ કે તેઓ નામદાર દરેક પ્રકારની ખરાબીઓથી પાક અને પવિત્ર છે. બાતિની બૂતપરસ્તી એ છે કે કોઈ માનવી ખુદાને ન ઓળખતો હોય, કોઈ અન્યને ખુદા માનતો હોય, હરામ અને ગેરવ્યાજબી (નાજાઈઝ)થી મહોબત કરતો હોય અને હલાલમાં માફકસર રીતે કામ ન લેતો હોય, ખુદાની નજરમાં આ સઘળી વસ્તુઓ અપવિત્રતા (નાપાકી) છે, જેનાથી માનવંત અહેલેભૈતની વ્યક્તિઓને ખુદાએ પાક-પવિત્ર રાખી છે.

હિક્મત નંબર (૧૨) : ઈસ્લામની આ એક સામાન્ય માન્યતા છે કે મન એટલે કે નફસને પવિત્ર કરવાથી બાતિનની સફાઈથી દરવેશ મનુષ્યના મન-મગજમાં અને હૃદયમાં રૂહાનીયતનો પ્રકાશ ઉત્પન્ન થાય છે અને એવો માનવી જાગૃતે કે ફરીસ્તો બની જાય છે. હવે જો 'એક સામાન્ય મોમીન બંદાની પાક બાતિન હોવાથી આ પરિણામ આવે તો તે ઊચ્ચ અને પવિત્ર તથા મહાન હસ્તીઓના હૃદય અને મનની પવિત્રતાની શું સ્થિતિ હશે કે જેમને ખુદાએ પોતે અઝલથી એટલે કે દુનિયાના આરંભ કરતાં પાગ પહેલાંથી પાક અને પવિત્ર બનાવ્યાં છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટપણે જાહેર થયું કે પવિત્ર અહેલેભૈત (અ.સ.) આ અર્થમાં ખુદાના નૂર છે.

હિક્મત નંબર (૧૩) : કુરઆનની સુરહ ૧૭ આયત ૮૫માં છે કે “રૂહ અસલમાં આલમે અમરથી (રૂહાની દુન્યાથી) છે.” એટલે કે તે આ માનવજાતિની સૃષ્ટિના (આ રચના પામેલા) જગતમાહેની નથી તેથી તે એક અનાદી જોહર-સત્વ અને નૂર છે. તે એક પ્રકાશિત જગત છે તેમાં ખુદાની કુદરત તથા શક્તિની ચિત્રવિચિત્રતાઓ દ્રષ્ટિમાન

ધાય છે પરંતુ રૂઢના કાયદાના આ સઘળા ગુણો હઝરત રસૂલ (સ.અ.સ.) અને તેવાગના કુટુંબીઓના માટે ખાસ છે, જેના વિષે ખુદાતઆલાએ ફરમાવેલું છે કે તે પોતાના અસલ અને અનાદી સ્વરૂપમાં પાક અને પવિત્ર છે.

હુકમત નંબર (૧૪) : એ જાણવું જોઈએ કે સર્વ પ્રથમ અહેલેબૈત પંજતન પાક છે અને તે પછી આલે નબી ઔલાદે અલી (અ.સ.)ના સઘળા પવિત્ર ઈમામો છે. કેમકે અહેલેબૈતનો આ ઈશારો હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.સ.)ના એવા કુટુંબીઓ એટલે કે ઘરના લોકોની તરફ છે કે જે શારીરિક સંબંધ સિવાય આસમાની જ્ઞાન અને હીદાયતના દરજ્જામાં પણ હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)ની નજદિક રહેનારા એટલે કે સ્નાથીદાર છે. એ જ માનવંત લોકો ઝીકરવાળાઓ, હુકમના માલિક અને સાચા ઈમામ કહેવાય છે અને અદ્લાહતઆલાએ એ જ પૂજ્ય લોકોને દરેક પ્રકારની માનવીય નબળાઈઓ, દરેક પ્રકારની ખામીઓ તંથા દરેક પ્રકારની બુરાઈઓ - ખરાબીઓથી પાક અને પવિત્ર રાખેલ છે.

હદીસની હિકમત

“ખાસીકુન્નઅલ”

આ હદીસ સુન્ની અને શીયા (ઈસ્નાઅશરી તથા ઈસમાઈલી)ના હદીસોના પુસ્તકોમાં પ્રખ્યાત છે અને મેં આનો “હાલાત વ મકાલાતે સહાબા (ર.અ.)” નામના પુસ્તકમાંથી ઉતારો લીધો છે.

અબુ સઈદ અલ અઝહરી (ર.અ.)એ ફરમાવેલું છે કે અમો હઝરત રસુલુલ્લાહ (સ.અ.સ.)ની સાથે જઈ રહ્યાં હતાં ત્યાં આપ નામદારના જોડાની પદ્મી ટૂટી ગઈ, ત્યારે હઝરત અલી (અ.સ.)એ તેને (જોડાને) ઉપાડી લીધા અને તેની પદ્મીને ઠીક કરવા લાગ્યા. જોડાને ઠીક કર્યા પછી આપ નામદાર ફરી ચાલવા લાગ્યા અને ફરમાવ્યું :

“યા અય્યુહન્નાસુ ઈન્ન મીન્કુમ મંય્યુકાતલુ અલા તાવીલીલ કુરઆની કમા કાતલ્તુ અલા તન્જીલ.” કાલ અબુ સઈદ ફ ખરજતુ ફ બશરતુ, બીમા કાલ રસુલુલ્લાહ સહી અલ્લાહ અલૈહી વ આલૈહી વસલ્લમ ફ લમ્યકતરસ બીહી ફરહન કાન્નહુ ક્ક સમ્મ.”

તરજુમો : અય લોકો, તે માંગુસ તમારામાંથી છે કે જે કુરઆનની તાવીલ ઉપર લડાઈ કરશે તે રીતે કે જે રીતે મેં કુરઆનની તન્જીલ ઉપર લડાઈ કરી છે. અબુ સઈદ કહે છે કે હું તે ટોળામાંથી નિકળ્યો અને હઝરત અલી (અ.સ.ફ)ને આ દીવ્ય પ્રેરણાની વાણી (આ ખુશખબર) સંભળાવી કે જે હઝરત રસુલુલ્લાહ સલ્લમે અમોને

સંભળાવી હતી, પણ હઝરત અલી (અ.સ.) આ વાત ઉપર એટલા વધુ રાજી ન થયા, એમ લાગ્યું કે જાણે હઝરત અલી (અ.સ.) આ ખુશખબરી પહેલેથી સાંભળી ચૂક્યા હતા.”

(૧) અહીં સર્વ પ્રથમ એ વાત સાબિત થાય છે કે તન્જીલ અને તાવીલની આ બન્ને નિશાનીઓ - આ બન્ને શબ્દ પ્રયોગો - ખુદા અને રસૂલ (સ.અ.સ.)ની ઈચ્છા, (ઈશારા, હેતુ) મુજબ છે કેમકે જો એ પ્રમાણે ન હોત તો આવી ઊચ્ચ હદીસમાં તેની મહત્વતા અને કાયદાઓ તથા સંજોગ અને પ્રસંગનો ઉલ્લેખ જ ન હોત અને ન તો એ સત્ય તરફ ઈશારો કરવામાં આવતે કે તન્જીલનો જમાનો નબુવ્વતનો જમાનો હતો (નબુવ્વતનો સમય હતો) અને તાવીલ ઈમામના પૂરા અરસા (પૂરા યુગ)માં ફેલાયેલી છે.

(૨) આ હદીસ થકી એ પણ જાણમાં આવ્યું કે હઝરત નબી મહંમદ (સ.અ.સ.) તન્જીલના માલીક છે એટલે કે સાહેબે તન્જીલ છે અને મૌલાના અલી (અ.સ.) સાહેબે તાવીલ છે અને તન્જીલ તથા તાવીલ બન્નેમાં આસમાની એટલે કે ઈશ્વરી આજ્ઞાઓ અને હિદાયત છે, એ મુજબ એ કાર્ય જરૂરી છે કે ખુદા અને રસૂલ (સ.અ.સ.)ની આજ્ઞા પ્રમાણે તન્જીલી એટલે કે નાજીલ થયેલી આજ્ઞાઓના પછી તાવીલી એટલે કે તેના ગૂઢાર્થની હિદાયતો પણ શરૂ થઈ જાય જેથી ધીરે ધીરે બંને પ્રકારની હિદાયતોથી મોમીનોને કાયદો અને લાભ મળે.

(૩) તન્જીલનો હેતુ છે કુરઆનનો જાહેરી અર્થ અને તાવીલ, એ કુરઆનની બાતીની હકીકત છે માટે એ સાબિત થયું કે અલી

(અ.સ.) પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.)ના જાનશીન એટલે કે વારસદાર એ માટે છે કે નામદાર પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.) પછી દુનિયા અને જમાનામાં આવનારા ફેરફારો થકી જે પણ ક્રોચડાઓ ઊભા થશે તેનો ઉકેલ જો તન્જીલ દ્વારા નહીં હોય તો તાવીલ મારફત દેખાડી દેવામાં આવે અને તેનેજ કહે છે બાદ કરવું અથવા કાઢી નાંખવું એટલે કે એકમાંથી બીજી જરૂરી વસ્તુ કાઢી આપવી.

(૪) આ હદીસની હિકમત સમજવાથી જાણી શકાય છે હઝરત મહંમદ પયગમ્બર (સ.અ.સ.)ના વખતથી લઈને ક્યામત સુધી ઈમામતની પરંપરા ચાલતી રહેનાર અને બાકી રહેનાર છે કારણ કે હઝરત અલી (અ.સ.) આ હદીસમાં ઈમામતના નૂરની પરંપરાનો મૂળ વિષય અર્થાત ઉદ્ભવસ્થાન છે એટલે કે જે કાર્યના માટે ફરમાવવામાં આવ્યું છે (તે કામ) હઝરત અલી (અ.સ.) કરશે તો તેનો અર્થ એમ છે કે તે કાર્ય ચોક્કસપણે હઝરત અલી કરશે પણ ન ફક્ત વ્યક્તિગત તરીકે બલકે પોતાની પવિત્ર ઔલાદના ઈમામતની પરંપરા મારફત પણ.

(૫) પયગમ્બરે બરહક (સ.અ.સ.)ના આ મુબારક ફરમાનમાં જાહેરી જેહાદ અર્થાત ધર્મયુદ્ધના પછી બાતીની જેહાદ કરવાનો ઉદ્દેશ આવેલ છે કે જે ઈમામ (અ.સ.) દરેક જમાનામાં ઈલ્મ-જ્ઞાનની ઝુલ્ફિકાર (તલ્વાર)થી કસ્ટા રહેશે જેનો અર્થ એમ છે કે દીનમાં ફક્ત શરીયત નથી બલકે તરીકત હકીકત અને મારફત પણ છે. જો એમ ન હોત તો તાવીલી યુદ્ધ અર્થહીન થઈ જાત.

(૬) જે પ્રમાણે તન્જીલ મર્યાદિત છે અને તન્જીલી યુદ્ધ પણ મર્યાદિત છે તે જ રીતે તાવીલ અમર્યાદિ છે અને તાવીલી યુદ્ધ પણ

અમર્યાદ છે. તેનો અર્થ એ છે કે જાહેરી યુદ્ધ ફક્ત શારીરિક રીતે કરવામાં આવે છે અને બાતીની યુદ્ધ રૂઢાની અને ઈલ્મી એટલે કે જ્ઞાન મુજબ કરવામાં આવે છે જેના ઘણા પ્રકાર છે.

(૭) હઝરત અલી (અ.સ.) કે જેઓ વખતના ઈમામના સ્વરૂપમાં મૌજૂદ અને હાજર રહે છે, તેના તરફથી એક સર્વવ્યાપક અને લાંબા ગાળાનું ધર્મયુદ્ધ એ છે કે જેના થકી દુનિયાવાળાઓ જમાનાના અહેવાલોની અસરમાં આવીને પોતાની માન્યતાઓમાં ફેરફાર કરવા માટે લાયક થઈ જાય છે અને જો એમ કરવામાં ન આવ્યું તો જમાનાની સાથે સાથે આગળ નથી વધી શકતું.

(૮) એ બાબત સર્વ માટે એક સત્ય છે કે ઈસ્લામ મઝહબ કુદરતી મઝહબ છે અને કુદરતનો સૌથી ઉત્તમ નમૂનો અને તેની સૌથી સરસ ઉપમા મનુષ્ય છે (ઈન્સાન છે), અને મનુષ્યમાં વર્તાઈ રહેલ એટલે કે જાહેરમાં નજરે પડતો કુદરતનો નીચમ એ છે કે તે ધીરે ધીરે (એક પછી એક પગલે) પ્રગતી કરે છે, (તેમાં ફેરફાર આવે છે) તે બદલાઈ જાય છે. તે ઘણા સંજોગોમાંથી પસાર થઈ જાય છે અને એક પછી એક પગથીયાં સર કરતો કમાલીયતના દરજ્જા ઉપર પહોંચી જાય છે અને દીને હક એટલે કે સાચા મઝહબની પાણ એ જ ઉપમા છે અને એ જ હેતુની પ્રાપ્તિ સાથે તાવીલી ધર્મયુદ્ધ જરૂરી છે.

(૯) અહીંથી એ સ્પષ્ટ છે કે શરીયતની સાથે સાથે તથા શરીયતના પછી પાણ તરીકત, હકીકત અને મારફતની કેળવણી ઉપર લોકોએ અમલ કરવાનો છે અને જો તેમણે એટલે કે લોકોએ આવાતને નકારી દીધી તો પછી તેમના વિરુદ્ધ તાવીલી ધર્મયુદ્ધ જરૂર થશે.

અને તે એ હશે કે જમાનો અને દુનિયા તેઓના માટે પ્રકાર પ્રકારની મુશ્કેલીઓ ઊભી કરી દેશે.

(૧૦) આ હદીસથી એ સત્ય પણ પ્રકાશિત થઈને સ્પષ્ટ વર્તાઈ આવે છે કે હઝરત (સ.અ.સ.)ના પછી ઈમામે બરહક (અ.સ.) કુરઆનની ઘણીબધી (અસંખ્ય) તાવીલોથી સંપૂર્ણપણે જાણકાર છે અને ઈમામે ઝમાનના વસીલાથી (ઈમામે ઝમાન મારફત) તે માનવંત લોકો પણ તાવીલના સિદ્ધાંતને જાણે છે જેઓ દાવતના કેન્દ્ર એટલે કે મઝહબ ફેલાવા માટેના કેન્દ્ર અર્થાત વખતના ઈમામ (અ.સ.)ના તરફથી જ્ઞાની અર્થાત ઈલ્મી ધર્મચુદ્ધના માટે નિયુક્ત થયેલાં હોય છે.

(૧૧) એ જાણવું જોઈએ કે તાવીલના ત્રણ સ્થાનો છે. પહેલું સ્થાન કુરઆન છે કે જ્યાં તાવીલ દુષ્ટપાયેલાં અર્થો અને હિકમતની હેસીયતમાં છે, દ્વિતીય સ્થાન ઈમામે ઝમાન અને તેમના વારસદારો છે કે જ્યાં તાવીલ રૂહાની અનુભવોના સ્વરૂપમાં મૌજૂદ છે અને ત્રીજું સ્થાન આ જાહેરી દુનિયા છે કે જેમાં તાવીલ મહાન પરિવર્તન અને અક્સ્માતોના સ્વરૂપમાં નજરે પડે છે.

(૧૨) કુરઆનમાં તાવીલ સંબંધે જે કંઈ ફરમાન ફરમાવેલાં છે તેમાં એક વાત એ પણ છે કે તાવીલ કુરઆનના નાજીલ થવા પછી ધીરે ધીરે આવનારી છે. આ માટે તપાસી જુઓ સુરહ ૭, આયત ૫૩ થા સુરહ ૧૦ આયત ૩૮. તેમાં એ સવાલ થઈ શકે છે કે શું કુરઆને કરીમના નાજીલ થવાની સાથે સાથે તાવીલ નહોતી ઊતરી ? અને શું હઝરત રસુલુલ્લાહ (સ.અ.સ.)ની પવિત્ર હસ્તી ઉપર તાવીલ નાજીલ નહોતી થઈ ? તેનો જવાબ એ છે કે ચોક્કસપણે કુરઆનની

તન્નીલ એટલે કે કુરઆનના ઉત્તરવાની સાથે તાવીલ પણ હતી અને હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.) તાવીલને સૌથી પહેલે જાણતા હતા પણ ત્રીજા સ્થાનની તાવીલ કે જેનો ઉલ્લેખ ઉપર થયો છે, તે હઝરત રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.સ.)ના વખતમાં, હજુ સુધી આવી નહોતી, જે ધરિ ધરિ વખતના પરિવર્તનના રંગમાં જાહેરમાં આવનાર હતી અને તાવીલના એ જ પાસા થકી ફરમાન થયું હતું કે “હમણા તાવીલ નથી આવી અને તે ભવિષ્યમાં આવનાર છે. એ સિવાય તેમાં એ ઈશારો પણ છે કે વ્યક્તિગત તથા સમુહગત સ્થિતિમાં રૂહાની વખતનું આવવું એ તાવીલનું આવવું છે.

(૧૩) તાવીલ જે પણ સ્થાનની હોય, જે પણ દરજ્જાની હોય પહેલાં તે દાવત એટલે કે આમંત્રણની હેસીયત ધરાવે છે. જો તેને કબૂલ ન કરવામાં આવી તો પછી તે યુદ્ધનું સ્વરૂપ ધારણ કરી લ્યે છે, માટે તાવીલ એ બરહક ઈમામ (અ.સ.)ની દાવત પણ છે અને તેનું યુદ્ધ પણ.

Spiritual Wisdom
and
Luminous Science

Knowledge for a united humanity

દરજજાવાર હિદાયત

પ્રત્યેક મુસ્લિમ વ્યક્તિ માટે એ એક કબૂલ કરેલી સચ્ચાઈ છે અને તેમાં કોઈને કોઈ શંકા જ નથી કે ઈસ્લામ મઝહબ ખુદાઈ અને કુદરતી મઝહબ છે કેમકે ચોક્કસપણે ઈસ્લામ જ એ એક માત્ર આસમાની એટલે કે (ખુદા તરફથી આપવામાં આવેલો) કુદરતી મઝહબ છે કે જે ખુદાના ફરમાન મુજબ (૬૧/૮) આગળ જતાં જગતનાં સઘળાં મઝહબોને પોતાના રંગ સાથે એક રંગ કરી દેવાવાળો (મેળવી દેવાવાળો) છે. જ્યારે એ સચ્ચાઈ સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ થઈ ગઈ કે ઈસ્લામી હિદાયતોની પરંપરા અદ્વાહ તઆલાની એ કુદરતના પ્રમાણેની છે, કે જેના ઉપર તેણે સઘળા મનુષ્યોને પેદા કર્યા છે ત્યારે એનો અર્થ એ થયો કે ઈસ્લામી હિદાયતોનું અમલમાં આવવું દરજજાવાર થાય છે, મતલબ કે, જો કે હિદાયતનું નૂર તો સદા કાળથી મૌજૂદ છે પરંતુ તેમાંથી વખતો વખત - સમય પ્રમાણે - બદલાતાં સંજોગોની નવી જરૂરત પ્રમાણે તાજી હિદાયતો બહાર પડતી રહે છે કે જેથી વર્તમાન સંજોગોના (નવા જમાનાના) કોયડાઓનો ઉકેલ આધુનિક રીતથી મેળવાય અને નવી મુશ્કેલીઓ ઉપર કાબૂ કરી શકાય, માટે અમો આ વિષય હેઠળ કુરઆનના પ્રકાશમાં એ સાબીત કરવાનો પ્રયત્ન કરીએ છીએ કે એકંદરે ઈસ્લામી હિદાયતો દરજજાવાર રીતે છે.

દલીલ (૧) : “શીતરતઘ્લાહીલ્લી ફતરન્નાસ અલૈહા લા તબ્દીલલ ખલ્કીઘ્લાહી ઝાલીકદીનુલકૈય્યુમ.” ૩૦/૩૦. આ અદ્વાહે ઘડેલો સૃષ્ટિ નિયમ (શીતરત) છે કે જે નિયમ પર તેણે માણસોને સર્જ્યા છે.

અદ્વાહના તે સૃષ્ટિ નિયમમાં કોઈ ફેરફાર થઈ શકતો નથી. એ જ ધર્મ (સાચો ધર્મ) કાયમ છે.

આ પવિત્ર આયતમાં ફરમાવવામાં આવેલ છે કે લોકોને કુદરતી નિયમના પ્રમાણે પેદા કરવામાં આવ્યા છે અને તે નિયમમાં કોઈ ફેરફાર નથી અને ન તો આ રચનામાં (આ પેદા કરવામાં) કોઈ ફેરફાર થઈ શકે છે, અને (હંમેશનો રહેલો) કાયમનો ધર્મ પણ એમ જ છે. આ રીતે અહીં એ જાણાયું કે ઈસ્લામ કુદરતી ધર્મ છે અને તેની હિદાયતો તબક્કાવાર સ્વરૂપમાં છે એટલે કે તેની હિદાયતો એક એક કરીને દરજજાવાર ધીમે ધીમે આગળ વધતી જાય છે.

બલીલ (૨) : સુરહ અન્આમમાં (૬/૭૫થી ૭૮) જ્યાં હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.)ને આસમાનો અને ઝમીનની રૂહાનીયતના અનુભવ કરાવવાનો ઉદ્દેશ મૌજૂદ છે, તેનાથી એ સરચાઈ સાફ રીતે સામે આવે છે કે ખુદાની હિદાયત દુનિયાવાળાઓને દરજજાવાર આપવામાં આવે છે, જેમકે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.)મે પહેલાં એક સીતારા ઉપર ધ્યાન કેન્દ્રીત કર્યું, પછી ચંદ્ર ઉપર એક ધ્યાન થતા રહ્યાં તે પછી સૂર્યનાં વિષે વિચારવા લાગ્યા અને છેવટમાં ખુદાવંદના તરફ ધ્યાન મૂક થયા. આ એ પ્રસંગનું તન્જીલી સ્વરૂપ થયું અને તેનું તાવીલી સ્વરૂપ એ છે કે સીતારા, ચંદ્ર અને સૂર્ય હદ્દેદીન છે, જેના વસીલાથી, (જેના મારફત) હઝરત ઈબ્રાહીમ બલીલુલ્લાહ ખુદાની મારફતને પહોંચી ગયા અને તેમને આપવામાં આવેલી આ હિદાયત દરજજાવાર સ્થિતિમાં હતી, એટલે કે ધીરે ધીરે નવી નવી હિદાયતો ઉપર અમલ કરવાની રીત કામ કરતી હતી.

દલીલ (૩) : સુરહ બકરહની બીજી રુકુમાં ઈશારે આપવામાં આવેલ છે કે મનુષ્ય ધર્મની પ્રગતીના રસ્તા ઉપર એક એવો મુસાફર છે, જે રાત્રીના અંધારામાં ડાલે ડાલે પ્રકાશની નવી નવી કીરણોનો જરૂરમંદ રહે છે. તેને રસ્તો દેખાડવાને માટે એવા નૂરની (પ્રકાશની) જરૂર છે કે જે દર પળે તાજી નૂરાની કીરણોની એકધારી વર્ષા કરતું રહે અને જો તેથી વિરુદ્ધ, પ્રકાશ એવો હોય કે જે ક્યારેક પ્રકાશિત થાય અને ક્યારેક બુઝાઈ જાય તો એવા પ્રકાશમાં મુસાફર ફક્ત અમુક ડાલા જ આગળ વધીને રોકાઈ જાય છે, જેમકે આકાશી વિજળીના ચમકવાનો પ્રકાશ છે અને જેમ કોઈ એક જગ્યાએ પડી પડી બળી રહેલી આગનો પ્રકાશ છે. આ ઉપમા થકી એ જાણાય છે કે પવિત્ર કુરઆનમાં હીદાયતના જે નૂર અને પ્રકાશના વખાણ અને પ્રસંશા કરવામાં આવેલ છે તે દરજજાવારની હીદાયતનું અનંત ઝરણું છે.

દલીલ (૪) : સુરહ હદીદ (૫૭)ની આયત ૨૮માં જરાક ધ્યાન આપવાથી જાણાય છે કે કોઈ વ્યક્તિ અને કોઈ સમુદાય સીરાતે મુસ્તકીમ ઉપર, ખુદા અને રસૂલ (સ.અ.સ.)એ જે નક્કી કરેલ છે તે હિદાયતના નૂરના પ્રકાશના સિવાય મજબૂતપણે ચાલી નથી શકતા. આનો અર્થ એ થયો કે દુનિયા અને જમાનામાં દીન અને મજહબ એક રસ્તા જેવા છે કે જે ઉપર ચાલનારાઓને હિદાયતના તાજા અને નવીનતર પ્રકાશની જરૂર હોય છે કે જે આસપાસની દરેક વસ્તુઓને જાહેર કરી શકે કે જેથી મજહબનો મુસાફર સમય અને જગ્યાના સંજોગો જાણવાથી દૂર ન રહે (અંધારામાં ન રહે) અને ધારેલી મંઝીલ તરફ આગળ વધી શકે. (ડાલાં માંડી શકે).

દલીલ (૫) : પવિત્ર કુસ્આનની સુરહ (૬/૧૨૩)માં છે કે “શું તે માનવી કે જે મરુદ્દ હતો, પછી તેને અમે સજીવન કર્યો તથા તેને અમોએ પ્રકાશ આપ્યો કે જેના કારણે લોકોમાં હરે ફરે છે, તે એવા માનવી જેવો છે કે જે અંધકારમાં હોય અને તેમાંથી બહાર નીકળી શકતો ન હોય.

આ મુબારક આયતમાં એ શિખવવામાં આવ્યું છે કે આ મૌતિક જગતમાં મઝહબી જીંદગી ગુઝારવા અને યોગ્ય અર્થમાં જીવંત થઈ જવાને માટે એક વ્યક્તિને ખુદાતઆલાની જે હિદાયત તથા રહેમતની જરૂરત છે તે જ હિદાયત અને રહેમત સમગ્ર જગતને માટે જોઈએ નહીં તો અહીં મહદાપણું અને અંધકાર સિવાય કંઈ નથી એટલે કે આ જગતમાં ખરા અર્થમાં જીવંત ફક્ત અને ફક્ત તે જ લોકો છે કે જેમને અલાહતઆલાએ જ્ઞાન અને મારફતની રૂહમાં સજીવન કરી દીધા છે અને તેમને પોતાના હિદાયતના નૂરથી સંબંધિત કરી દીધા છે. આ અર્થમાં જરા ધ્યાન આપવાથી એ પરિણામ નિકળે છે કે જગતમાં ન ફક્ત ગફલત એટલે કે ભૂલ અને અજ્ઞાનતાની મૌત અને અંધકારના સાધનો સદાને માટે મૌજૂદ અને પ્રાપ્ય છે પણ તેની સામે ઝીકર અને મારફતની જીંદગીનો વસીલો અને નૂરનું સાધન પણ હંમેશને માટે ચાલતું રહે છે. જો એમ ન હોત તો ક્યામતના દિવસે ખુદાતઆલા સામે લોકોને ફરીયાદ હોત અને કહેવામાં આવતે કે “પરવરદીગાર ! દુનિયામાં અંધકાર જ અંધકાર હતો અને કોઈ પ્રકાશ નહોતો.”

આ ઉપરથી એ સત્ય બાબત સામે આવી કે દુનિયામાં હિદાયતનું નૂર હૈયાત અને હાજર છે અને તે એ માટે છે કે આરીફ

એટલે કે ખુદાને ઓળખનાર બંધે તેની જ હિદાયતના પ્રકાશમાં દીની તથા દુન્યવી જીંદગીના પગથીયાઓ (વિવિધ ભેત્રો) શાંતિ અને સલામતી સાથે પસાર કરે કે જેથી આ મુસાફરી દરેક પ્રકારે જોખમ વગરની અને સફળ થઈ જાય, જેમકે ઉપર ઉલ્લેખાયેલી આયતમાં સ્પષ્ટ છે કે નૂર એ માટે હોય છે કે તેના પ્રકાશમાં તક્લીફ અને જોખમોથી સુરક્ષિત રહીને સીધા રસ્તા ઉપર ચલાય અને ધારેલી મંઝીલ સુધી પહોંચાય અને તે જ વસ્તુનું નામ છે દરજજાવારની હિદાયત.

દલીલ (૬) : કુરઆને શરીફની સુરહ (૬૭/૨૨)માં છે કે “ભલા જે પોતાનું મોઢું નીચું ઘાલીને ઊંધા મોઢે ચાલી રહ્યો હોય તે વધારે હિદાયત મેળવેલો છે કે જે સરખો ઊભો રહી સન્માર્ગે ચાલી રહ્યો હોય તે.”

આ આયતમાં સીધા માર્ગ ઉપર ચાલવાં અને તેનાથી ભટકી જવાના વચ્ચે જે તફાવત જોવામાં આવે છે તેની ઉપમા આપવામાં આવી છે. આ ખૂબ જ ગંભીર ભાવે વિચારવાની વસ્તુ છે કે જો એક મનુષ્યને ધારેલી મંઝીલનો માર્ગ નથી મળી રહ્યો અને વધુમાં કમનસીબી એ છે કે તે એક સશક્ત માણસની જેમ ચાલી પણ નથી શક્તો તો તે ઊંધા મોઢે ચાલીને ક્યાં સુધી પહોંચી શકે છે ? અને તે અસફળ પ્રયત્નો તથા ક્ષયદા વગરની તક્લીફ સહન કર્યા સિવાય બીજું શું કરી શકશે ? જેનો અર્થ છે ભટકી જવું, રૂઢાની પ્રકારની નાખુશી અને અઝાબ (ખુદા તરફથી મળનાર તક્લીફ), અને તેની સામે છે હિદાયત, રાહત (શાંતિ) અને સવાબ.

જ્યારે અદ્વાહતઆલા પોતે હલકાપાગાને (નીચતાને) વખોડે છે

અને તેમ છતાં ન્યાયના નિયમને હિસાબે નીચતા અને ગેરમાર્ગે ભટકાઈ જવાના સાધનોની જરાય ઓછપ નથી તો પછી એ કેમ શક્ય થઈ શકે છે કે જે હિંદાયત જગતના પાલનહાર (પરવશદીગાર)ના રાજીપાથી સંબંધ રાખે છે તેના સાધનો સંપૂર્ણ (યોગ્ય પ્રમાણમાં) ન હોય, અથવા ક્યારેક સંપૂર્ણ થવા પછી ફરી તેનામાં કંઈક ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હોય, એમ તો હરગીઝ નથી થઈ શકતું. આ વાર્ગનનો ખુલાસો એ છે કે ગેરમાર્ગે ભટકાઈ જવાના રસ્તા શરૂઆતથી જ છે અને મનુષ્ય માટે ઘણી વખત કોઈ નવો કોયડો ગેરમાર્ગે ભટકાઈ જવાનું કારણ બની જાય છે, તે જ પ્રમાણે બીજી બાજુએ હિંદાયત પણ શરૂઆતથી જ છે અને હિંદાયતના સાધનનું જરૂરી કાર્ય એ છે કે તે સામે આવનાર નવીન મુસીબત ઉપર હિંદાયતનો નવીન અને તાજો પ્રકાશ નાંખે છે, જેવી રીતે કોઈ મુસાફર જ્યારે અંધારી રાતનાં કોઈ પ્રકાશને સાથે લઈને પ્રવાસ કરે છે ત્યારે પ્રકાશને પોતાનાથી પાછળ નથી રાખતો પણ તે તેને આગળ અને આગળ લઈને જાય છે કે જેથી પ્રત્યેક નવા ડગ ભરતાં પહેલાં માર્ગ ઉપર (પગદંડી ઉપર) નવો પ્રકાશ નાંખે અને તે શાંતિ અને સલામતી સાથે ધારેલી મંઝીલ ઉપર પહોંચે.

દલીલ (૭) : સુરહ અહઝાબ (૩૩)ની આયત નંબર દરમાં ફરમાવેલું છે કે “અદ્લાહનો આ એ જ નિયમ છે કે જે અગાઉ થઈ ગયેલા લોકોમાં પણ ચાલુ હતો અને તું અદ્લાહના નિયમમાં કંઈ પણ ફેરફાર હરગીઝ જોશે નહીં” આનો અર્થ એ થયો કે ખુદાની આદત અને પ્રથાનો સંપૂર્ણ નમૂનો હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)થી પહેલાંના વખતમાં પસાર થઈ ચૂક્યો છે અને હવે નબુવ્વતના સમયથી લઈને

ક્યામના સુધી અદ્વાહની એ જ આદત કોઈ પણ ફેરફાર વીના ચાલતી રહેશે તે એ કે લોકો માને કે ન માને પણ દરેક હાલતમાં હીદાયતના નૂરની દરજજાવાર કાયદો પહોંચાડવાની રીત જગતમાં ચાલતી રહેશે અને સમય તથા સ્થળની જરૂરત મુજબ હીદાયતનો પ્રકાશ શક્ય હો મળતો રહેશે.

દલીલ (૮) : સુરહ બકરહની આયત (૨૬૯)ને સામે રાખીને આપણે એ ખુલાસો કરીશું કે જો હિકમત ફક્ત અદ્વાહની મરજી - અદ્વાહની ઈચ્છાથી કોઈને મળી શકે છે અને તે મળવામાં ખૂબ વધારે ભલાઈ (સારાપણું) છે તો સમજી લેવું જોઈએ કે એ હિકમત અને ખૂબ વધારે ભલાઈ, એવી દરજજાવારની હીદાયતના સ્વરૂપમાં છે કે જે સમય અને જગ્યા (સ્થળ)ની જરૂરત પ્રમાણે મળતી રહે છે.

દલીલ (૯) : સુરહ ફત્હના છેવટના ભાગમાં એક અત્યંત મહત્વનું ફરમાન છે જેનો સાર એમ છે કે અદ્વાહતઆલાએ પોતાના રસૂલ (સ.અ.સ.)ને સંપૂર્ણ હીદાયત તથા દીને હક એટલે કે સત્ય ધર્મની સાથે મોકલ્યો કે જેથી સત્યધર્મ એટલે કે ઈસ્લામને જગતના સઘળા ધર્મો ઉપર ભારે એટલે કે છવાઈ જનાર બનાવી દેવાય. કુરઆનમાંની આ ભવિષ્યવાણીથી એ સચ્ચાઈ સંપૂર્ણપણે પ્રકાશિત થઈ જાય છે કે ઈસ્લામ ધર્મની સૌથી મૂળભૂત અને સૌથી મહાન શક્તિ કે જે સર્વ જગત ઉપર ફેલાયેલી છે તે હીદાયત તથા સચ્ચાઈ જ છે (જેમકે “બીલ હુદા વ દીનીલ હક્કી - હીદાયત તથા સત્ય ધર્મની સાથે - ઉપરથી સ્પષ્ટ છે) અને આ રૂહાની શક્તિ નબુવ્વતના મસ્તબાના પછી ઈમામતના દરજજાના ઝરણા દ્વારા સદા તાજગી ભરી અને નવીનતમ (હીદાયત) અમલમાં આવીને જગતના ધર્મોને ધીરે ધીરે

ખુદાઈ ધર્મનો એક જ રસ્તો અને એક સંપી અર્પણ કરશે.

દલીલ (૧૦) : કુરઆનમાં સુરહ ૬ આયાત ૮૧માં ફરમાવેલું છે કે હઝરત પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.) તમો પાણ તમારા પહેલાં થઈ ગયેલાં અંબીયાઓની એકંદર હીદાયતનું અનુકરણ કરો. આનો અર્થ એમ હરગીઝ નથી કે (નઉઝબિદ્લાહ) હઝરત પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.) કુરઆનને છોડી દઈને પાછલા પયગમ્બરોની હીદાયત ઉપર અમલ કરે બલકે આનો અર્થ તો એ છે કે નબીઓના સરદાર (સ.અ.સ.) કુરઆનના જ સ્વરૂપમાં ગુજરી ચૂકેલાં સમયના પયગમ્બરોની હીદાયતનું અનુકરણ કરે કેમકે અદ્લાહતઆલાએ અન્ય સઘળા અંબીયાઓ (અ.સ.)ને એકંદર રીતે જે હીદાયત આપી હતી તે હીદાયત કુરઆનના નાઝીલ થવા અર્થાત તન્ઝીલ તથા તાવીલની હદમાં જ છે (તે હદથી બહાર નથી) વળી એનો અર્થ એમ થમો કે નબુવ્વતના સમયથી લઈને ક્યામત સુધીના સમગ્ર કાળને માટે અદ્લાહતઆલાના તરફથી જે હીદાયત નક્કી કરેલી છે તે સમય અને સ્થળની નવી જરૂરતો પ્રમાણે દરજજાવારના સ્વરૂપમાં છે, જેમકે હઝરત મોહમદ પયગમ્બર (સ.અ.સ.)થી પહેલાંના અંબીયાઓની હીદાયત વખતના બદલવા (ફિરકાર)ની સાથે સાથે આગળ વધતી રહી હતી.

દલીલ (૧૧) : કુરઆનમાં આવેલું છે કે “કાલ હાઝા સીરાતુન અદ્લા મુસ્તક્રીમ” (૧૫/૪૧) અર્થાત (ખુદાએ) ફરમાવ્યું કે આજ (એક જ) સીધો માર્ગ છે જે મારી તરફ (મારા સુધી) પહોંચે છે.

અહીં એ અર્થ સ્પષ્ટપણે જાહેર થઈ જાય છે કે સત્ય ધર્મ એટલે કે ઈસ્લામ જ તે સીધો માર્ગ છે કે જેના મારફત લોકો ખુદા

સુધી પહોચી શકે છે અને આજ તે સીધો રસ્તો છે જેની હીદાયતનો આરંભ હઝરત આદમ (અ.સ.)મે કર્યો અને દરેક પયગમ્બરે પોતપોતાના સમય પ્રમાણે આ ખુદાના માર્ગની હીદાયત આપી, ત્યાં સુધી કે જ્યાં સુધી હઝરત મોહંમદ પયગમ્બર (સ.અ.સ.)નો સમય આવ્યો અને તેવાણ નામદાર (સ.અ.સ.)મે પોતાની હૈયાતીમાં તે સમયના પ્રમાણે મુસલમાનોને હીદાયત તથા માર્ગદર્શન આપ્યા અને ભવીષ્યની એ જ દરજજાવારની હીદાયતના માટે હઝરત નબી સાહેબ (સ.અ.સ.)મે ખુદાના હુકમથી પોતાનો જાનશીન એટલે કે વારસદાર નિયુક્ત કરમાવ્યો અને આ કમ ક્યામત સુધી ચાલતો રહેશે. આથી જણાયું કે ખુદાના તરફથી લોકોને માટે જે દીની અને દુન્યવી હીદાયતનું કેન્દ્ર નિયુક્ત કરવામાં આવ્યું છે, તે સમય અને સ્થળની જરૂરીયાત પ્રમાણે દરજજાવારની હીદાયતનો પ્રકાશ ફેલાવે છે.

દલીલ (૧૨) : પવિત્ર કુરઆનમાં ફરમાવવામાં આવેલ છે કે “ઓ ઈમાન લાવનારાઓ તાબેદારી કરો અદ્લાહની, તાબેદારી કરો રસૂલની અને તાબેદારી કરો (અદ્લાહના હુકમવાળાઓની (ઉલીલ અમ્મની) કે જે તમારામાંથી છે (૪/૫૮).

એ એક એવી આજ્ઞા છે કે જે નબુવ્વતના સમયથી લઈને ક્યામત સુધી પેદા થનારા ઈમાનવાળાઓને સામે રાખીને ફરમાવવામાં આવેલ છે અને તેનો હેતુ એ છે કે ખુદાની ફરમાંબરદારી રસૂલના મારફત કરવામાં આવે અને રસૂલ (સ.અ.વ.)ની ફરમાંબરદારી ચાલુ ઝમાનાના (પોતાના સમયના) ઈમામના મારફત બજાવી લાવવામાં આવે, (સમયના) વખતના ઈમામની તાબેદારીનો સ્પષ્ટ ઈશારો

“મીનકુમ”માં મૌજૂદ છે.

આ ઉપરથી સઘળા સમજદાર (જ્ઞાની) લોકો ઉપર એ સચ્ચાઈ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે જો દરેક મનુષ્ય પોતે પોતે જ કુરઆનની હીદાયતને સમજી લેતે તો ફરમાવવામાં આવ્યું હોતે કે તમો ફક્ત અઘ્લાહની તાબેદારી કરો અને બસ. અને તેમાં રસૂલ (સ.અ.સ.)ની તાબેદારીની કોઈ આજ્ઞા ન હોત, વળી જો રસૂલ (સ.અ.સ.)ની હીદાયત પછી અન્ય કોઈની હીદાયતની જરૂર નહી હોતે તો એવી આજ્ઞા હરગીઝ ન દેવામાં આવતે કે હુકમના માલીકની તાબેદારી કરો અને તે જ પ્રમાણે અમુક શરૂઆતના ઈમામો (અ.સ.)ના પછી ઈમામત અને હીદાયતનો કમ અંત પામી જાત અથવા ઝમાનાના ઈમામની હીદાયતમાં કોઈ નવી વાત ન હોત અને લોકોને જાહેરીમાં એવો સવાલ ક્યારે ન ઉદ્ભવતે કે “પાછલા ઈમામોની હીદાયત કરતાં હાજર ઈમામની ફલાણી હીદાયત જુદી છે, હવે કોના ઉપર અમલ કરવામાં આવે.” તો એવી સ્થિતિમાં ખુદા એમ ન ફરમાવતે કે તમો આવી મતભેદની સ્થિતિમાં પોતાના જ વખતના એટલે કે હાજર ઝમાનાના ઈમામની તાબેદારી કરો (તેની આજ્ઞા માનો).

દલીલ (૧૩) : ખુદાવંદ તઆલાનું ફરમાન છે કે “હલ યન્જુરન ઈઘ્લા તાવીલહુ યૌમ યઅતી તાવીલહુ યકૌલુલ્લજીન નસુહુ મીન કબ્લુ કદ જાઅતરસુલુ રબ્બીના બીલહક્કી ફહન્ના મીન શુફઆ ફ યશફઉલના ઔનુદુ ફ નઅમલ ગૈરફઝી કુન્ના નઅમલૂ. (૭/૫૩).

“શું તે લોકો માત્ર તેની તાવીલની કિંઈ વસ્તુના આવવાની વાટ જુએ છે. જે દિવસે તેની તાવીલ (તેનું પરિણામ) આવશે તો તે

લોકો જેઓ તેને પહેલેથી જ વીસરી ગયા હતા, તેઓ કહેશે કે બેશક અમારા પરવશીગારના રસૂલો સત્ય હતા આવ્યા હતા પછી શું કોઈ અમારા માટે પાણ શક્યાત કરનારો છે જે અમારી શક્યાત કરે અથવા અમને પાછા મોકલી દેવામાં આવે કે જેથી જેવા કાર્યો (કુ કર્મો) અમો કર્યા કરતા હતા તેની વિરુદ્ધના કાર્યો (સત્કર્મો) કરીએ...”

કુરઆનની આ આયતનો સ્પષ્ટ અર્થ એ છે કે દુનિયા અને ઝમાનાના નવા નવા પ્રસંગો તથા અકસ્માતો તથા છેલ્લામાં છેલ્લી જરૂરિયાતોના પરિણામે કુરઆનની તાવીલી હીદાયતનો પ્રકાશ ઈમામતની પરંપરા દ્વારા દરજજાવાર ફેલાતો રહેશે અને પરિણામ રૂપે એક દિવસ આ જગતમાં ફેરફારોની એક મહાન ક્યામત વિતશે જેને સિક્કાતિક રીતે ફક્ત એ જ લોકો સહન કરી શકશે જેઓ આરંભથી જ - શક્યાતથી જ કબૂલ કરતા આવ્યા છે.

દલીલ (૧૪) : સુરહ યુનુસ (૧૦/૩૮)માં છે કે “બલ્કે તેઓએ તેને (અર્થાત કુરઆનને) કબૂલ ન કર્યું એ માટે કે તેઓ તેના જ્ઞાનને પહોંચી નથી શક્યા અને જેનો ખરો અર્થ (જેની તાવીલ) હજુ તેમની પાસે પહોંચી નથી.” કુરઆનની આ આયતમાં પાણ હિકમતની ભાષામાં એ જ ફરમાવવામાં આવેલ છે કે પહેલાં તો કુરઆનની તન્જીલ એટલે કે કુરઆનનું નાંજીલ થવું સંપૂર્ણ થયું છે અને તેના પછી ધીરે ધીરે તેની તાવીલ (તેના અર્થ) જાહેર થતી ચાલી જાય છે અને જો કુરઆનની પ્રત્યેક આયતની તન્જીલમાં જો એક ભાગ હીદાયત છે તો તેની તાવીલમાં સીત્તેર હીદાયત છે, એ જ રીતે કુરઆનના બાતિનમાં અગણિત હીદાયતો છે જે કોઈ એક જ વખતના

માટે નથી પરંતુ પૂરા યુગ - પૂરા જમાના માટે છે. આ પરથી એ સત્ય સ્પષ્ટ થયું કે જાહેરીમાં તથા બાતિનમાં કુરઆનની હીદાયતો કમવાર અને દરજજાવાર છે કે જેને દરજજાવારની હીદાયત કહે છે.

દલીલ (૧૫) : તન્ઝીલ અને તાવીલની આ અતીઘણી આસમાની હીદાયતના પ્રકાશમાં ખુદા અને રસૂલ (સ.અ.સ.)નો ખલીફા દીન મઝહબના કાર્યોનો સત્તાધિકારી હોય છે, એ માટે કે અલાહ અને તેના રસૂલ (સ.અ.સ.)મે તેને (સાહેબે અમ્ર) હુકમનો માલીક ગણાવ્યો છે અને સ્પષ્ટ છે કે હુકમનો માલીક સર્વ સત્તાનો અધિકારી હોય છે અને ખલીફાનો પાગ એ જ અર્થ છે કે ખલીફા જાનશીન અર્થાત વારસદારને કહે છે અને અહીં “જા”નો હેતુ એટલે કે અર્થ છે મસ્તબો અને અધિકાર અને આનો અર્થ કોઈ જાહેરી કે ભૌતિક પ્રકારની જગ્યા કે સ્થળનો નથી જેમકે ફરમાવેલું છે “યા દાઉદ ઈન્ના જઅલનાક ખલીફતુન ફીલ અર્ઝી ફ હુકૂમ બૈનન્નાસી બીલ હક્ક” (૩૮/૨૬). અર્થ : હે દાઉદ ! ચોક્કસપણે અમોએ તને ધરતી ઉપર (અમારો) પ્રતિનિધી એટલે કે ખલીફા બનાવ્યો છે માટે તું લોકો વચ્ચે ન્યાયસર ચૂકાદા આપતો રહે. આ પરથી સ્પષ્ટ થયું કે હઝરત દાઉદ (અ.સ.) પોતાના વખતમાં ખુદા અને તેના એ પયગમ્બરો કે જેઓ તેનાથી પહેલાં થઈ ચૂક્યા હતા તેના સર્વસત્તાધારી ખલીફા હતા કારણ કે જો ખુદાતઆલા પોતે જ દરેક બાબતનો ફેસલો કરતો હોત અને ખુદાના ખલીફાને તેમાં કોઈ અધિકાર જ ન હોત તો એમ ક્યારેય ન ફરમાવ્યું હોત કે લોકોની વચ્ચે ન્યાયસર ચૂકાદો કરજે. આ દલીલથી એ પૂરવાર થાય છે કે દરેક જમાનાનો ઈમામ જે પોતાના સમયમાં અલાહ તથા રસૂલ (સ.અ.સ.)નો ખલીફા છે તે દીની કાર્યોમાં સત્તાધિકારી હોય છે

અને તેની હીદાયત દરજજાવારની હીદાયત હોય છે.

દલીલ (૧૬) : અદ્વાલ તઆલાનું ફરમાન છે કે “અને જ્યારે તેમને શાંતિ અથવા ભયની કોઈ વાત માલુમ પડી જાય છે, ત્યારે તેઓ તેને સર્વત્ર ફેલાવી દે છે પણ જો તેઓ તે વાતને રસૂલ સામે અને તેઓમાંથી જે (અદ્વાલના) સત્તાધારી છે તેની સામે રજૂ કરી દેતે તો તેઓમાંથી જેઓ વાતના ઊંડાણમાં પહોંચી જનારાઓ છે તેઓ તેને (તેની સચ્ચાઈને, જાણી લેતે. (૪/૮૩).

ખુદાના આ ફરમાનમાં એ હીકમત છે કે ખુદાના રસૂલ (સ.અ.સ.)ના પછી ફક્ત (ઉલીલ અમ્ર) હુકમના માલીકો જ છે કે જે કુરઆનની આયતોમાંથી કાઢી આપીને મઝહબની આજ્ઞાઓનો ખુલાસો તથા સમયની સ્થિતિ મુજબ લોકોને હીદાયત તથા માર્ગદર્શન આપી શકે છે. હુકમના માલીકો એટલે કે પવિત્ર ઈમામો (અ.સ.)ના માટે જ (ખુલાસો) કાઢી આપવાનું ખાસ ઠેરવેલું છે એનો અર્થ એ જ છે.

દલીલ (૧૭) : કુરઆનની સુરહ ૩, આયત ૧૮માં ફરમાવેલું છે કે “ઈન્નદીન ઈન્દદ્વાહીલ ઈસ્લામ” અર્થાત, ચોક્કસપણે અદ્વાલ તઆલાની પાસે (સાયો) દીન ઈસ્લામ જ છે. વળી એનો અર્થ એમ પણ છે કે ચોક્કસપણે ખુદા પાસે (ખુદાને જે કબૂલ હોય તે) દીન એ છે કે ખુદાવંદી હુકમનો સદાય સ્વીકાર કરી લેવામાં આવે, કે જે પયગમ્બર તથા ઈમામની હીદાયત (તેમના બતાવેલ સાચા રસ્તા)ના મારફત જ શક્ય છે. જેનો અર્થ એમ થયો કે દીની હીદાયત તુસ્તાતુસ્ત

અથવા ફક્ત એક જ વેળાએ અને એકાએક રીતે નથી અપાતી પરંતુ તેની પરંપરા - તેનો ક્રમ ચાલતો જ રહે છે, અને એ જ કારણ હતું કે દીને મુહમ્મદી અર્થાત મુહમ્મદના દીનને ઈસ્લામનું નામ અપાણું જેનો અર્થ છે એવો મઝહબ - એવો દીન કે જેના ન ફક્ત મૂળમાં અને અસલમાં જ સ્વીકાર કરી લેવાનું અને ફરમાંબરદારી જરૂરી છે પરંતુ તેમાં તો દરેક પળે ચાલતી રહેતી હીદાયતની તાબેદારી જરૂરી અને ફરજિયાત હોય છે.

દલીલ (૧૮) :- અહ્લાહ તઆલાનું ફરમાન છે “ફલા વ રબ્બીક લા યુઅમ્મીનૂન હતા યુહક્કીમુક ફીમા શજર બૈન હુમ સુમ્મ લા યજ્જઉ ફી અનફુસીહીમ હરજમ્મીમ્મા કઝઈત વ યુસદ્દીમુ તસ્લીમા” (૪/૬૫). અર્થ : પાણ તેવું છે જ નહીં (અય રસૂલ) તારા પરસ્વદીગારની કસમ એ લોકો જ્યારેય મોમીન નહીં થશે જ્યાં સુધી કે તે ઝઘડાઓમાં કે જે તેઓની વચ્ચે પડ્યા છે (તેના નિર્ણય માટે) તને ન્યાય કરનાર એટલે કે સરપંચ નથી બનાવી લેતા, પછી તું જે કંઈ ચૂકાદો આપે તેનાથી તે પોતાના મનમાં લેશ માત્ર પાણ ઓછું લાવે નહીં અને તે (ચૂકાદાનો) સંપૂર્ણ સ્વીકાર કરે.

આ હિકમત સભર આયત થકી સ્પષ્ટ થાય છે કે ઝઘડો અથવા વિવાદ ખપે દીની હોય કે દુન્યવી, દરેક સ્થિતિમાં તેના ચૂકાદા (તેના ન્યાય) માટે સામ્યા હાદીની સામે રજૂ થવું જોઈએ અને તે (હાદી) જેવી પાણ આજ્ઞા કરે તેને દીલોજાનથી કબૂલ કરવી જરૂરી છે, તેના વગર ઈસ્લામ અને ઈમાન અશક્ય છે.

દલીલ (૧૯) : કુશાનમાં છે કે “....જેથી કરીને હું મારી નેઅમતો તમારા ઉપર પૂરી કરી દઉં અને એ માટે કે તમો હીદાયત મેળવેલ બની જાઓ, જેવી કે અમોએ તમારામાંથી એક રસૂલ તમારામાં મોકલ્યો, જે અમારી આયતો તમને વાંચી સંભળાવે છે તથા તમને પવિત્ર કરે છે અને તમને કીતાબ તથા હિક્મત (ખરૂં ખોટું પારખવાના જ્ઞાન)નું શિક્ષણ આપે છે અને જે તમે જાણતા ન હતા તે તમને શીખવાડે છે. (૨/૧૫૦-૧૫૧).

ખુદાના આ ફરમાનમાં ખૂબ ખુલાસા સાથે એ ઈશારો ફરમાવવામાં આવ્યો છે કે જે પ્રમાણે નબુવ્વતના સમયમાં દીની અને દુન્યવી હીદાયતનો કમ ચાલુ હતો તે જ પ્રમાણે ઈમામતના યુગમાં પણ આ કમ ચાલતો અને બાકી રહેશે અને હીદાયતના કાર્યમાં કોઈ ઓછપ નહીં આવે જે માટે ફરમાવવામાં આવ્યું કે “....અને જેથી કરીને હું તમારી ઉપર મારી નેઅમતો પૂરી કરી દઉં (એટલે કે વિલાયત અને ઈમામત કે જે ખુદા તરફાલાની ખાસ ન્યામતો છે) અને એ માટે કે તમો હીદાયત પામેલા બની જાઓ (એટલે કે ઈમામ અને ઈમામતનો હેતુ જ હીદાયત છે) તે પછી ઉપમા આપીને ખુદા ફરમાવે છે કે જે રીતે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.સ.)ની મુબારક હસ્તી થકી પ્રકાર પ્રકારના રૂહાની તથા જીસમાની કાયદાઓ તથા બરુકતો મળે છે, તે જ રીતે ઈમામની પવિત્ર હસ્તીથી પણ જ્ઞાન અને હિક્મત તથા સરળતા, નેકી અને હીદાયતનો કાયદો મળતો રહેશે.

દલીલ (૨૦) : સુરહ નૂર (૨૪/૩૫)ના હિક્મત સભર ભાગોમાંથી એક ભાગ “નૂરન-અલા નૂર” છે અર્થાત તે નૂર ઉપર નૂર

છે એટલે કે એક ઈમામ પછી બીજો ઈમામ થતો રહેશે અને એ જ રીતે જ્ઞાન તથા હિક્મત અને નેકી તથા હીદાયતનો એક યુગ પછી બીજો યુગ ચાલતો રહેશે, અને ખુદાતઆલા તરફથી જગતમાં જે હીદાયતનું નૂર નિયુક્ત થયેલ છે તે એક પછી બીજા અંબીયા અને ઈમામો (અ.સ.)ની પવિત્ર હસ્તીની પરંપરામાં કાયમ રહેલ છે. આ પવિત્ર ક્રમની દરેક વ્યક્તિ પોતાના વખતનો સાચો હાદી હોય છે. જેની હીદાયત પર ચાલવું ઝમાનાવાળાઓ ઉપર વાજબ હોય છે. આ પરથી જાણાયું કે ઈસ્લામ મઝહબની હીદાયત દરજજાવાર હીદાયતના સ્વરૂપમાં છે.

**Institute for
Spiritual Wisdom
and
Luminous Science**

Knowledge for a united humanity

કુરબાનીની હિકમત

કુરબાનીના શબ્દને ધૂટું પાડીએ તો જણાશે કે આ શબ્દ કુરબાનથી છે અને કુરબાન કુર્બથી નિકળ્યું છે જેનો અર્થ છે નજદીકી એટલે નજીક થવું. કુરબાનનો અર્થ છે પ્રત્યેક તે વસ્તુ કે જેના થકી અદ્વાહતઆલાની નજીક થવાય અને સામાન્ય ભાષામાં કુરબાન અને કુરબાની તે જાનવરને કહે છે જેને ખુદાના નામ પર ઝુબેહ કરવામાં આવે (જેના ઉપર ધૂરી ચલાવવામાં આવે.)

કુરઆનમાં હઝરત આદમ (અ.સ.)ના સમયથી સંબંધ રાખનાર કુરબાનીનો ઉલ્લેખ આ મુજબ આવેલો છે : “અને (અય રસૂલ !) તમો તેઓને આદમના બે દીકરાઓનો પ્રસંગ બરાબર રીતે વાંચીને સંભળાવો, જ્યારે કે બંનેએ એક એક કુરબાની રજૂ કરી અને તેમાંથી એકની કબૂલ થઈ અને એકની કબૂલ ન થઈ, તો તે બીજો કહેવા લાગ્યો કે હું તને જરૂર કતલ કરીશ, તો તે પહેલાંએ જવાબ દીધો કે અદ્વાહ તઆલા તો ફક્ત પરહેઝગારોનો જ અમલ કબૂલ કરે છે (૫/૨૭).

અહીં એ સત્ય સ્પષ્ટપણે પ્રકાશિત થયું છે કે તકવા એટલે કે પરહેઝગારી ન ફક્ત કુરબાનીની જ સૌથી મોટી શરત છે પરંતુ દરેક તે નેક કાર્ય કે જે પરહેઝગારી વગરનું હોય, તે ખુદાની દરગાહમાં જરા પણ સ્વીકાર્ય નથી હોતું.

કહેવામાં આવે છે કે હઝરત આદમ (અ.સ.)ના ઉપરોક્ત બે દીકરાઓ હાબીલ અને કાબીલ હતા, અને તેમનો પ્રસંગ એ છે કે હઝરત આદમ (અ.સ.) હાબીલને તેની પરહેઝગારી તથા યોગ્યતાને કારણે ઈસ્મે આઝમ દેખાડીને તેને પોતાનો વસી એટલે કે વારસદાર બનાવવા ઈચ્છતા હતા. આ સાંભળીને કાબીલના દીલમાં ઈર્ષ્યા અને હસદની આગ ભડકી ઊઠી અને પોતાના પિતા સામે અવિનયી એટલે કે બેઆદબ થઈને કહેવા લાગ્યો કે વારસદારીનો મારો હક છે. હઝરત આદમ (અ.સ.)મે એ વાતને ટાળવા માટે કહી દીધું કે તમો બન્ને ખુદાની બારગાહમાં પોતપોતાની કુરબાનીઓ રજૂ કરો. જેની કુરબાનીનો સ્વીકાર થશે તે જ આ વારસાનો હકદાર ગણાશે. આથી હાબીલે એક ઘેટું લઈ જઈને પર્વત ઉપર રાખ્યું અને કાબીલે ખેતરમાંથી થોડાં અનાજના ડૂંડા લઈને રાખ્યા, તે પછી રિવાજ પ્રમાણે આકાશમાંથી આગનો એક ભડકો ઊતર્યો અને હાબીલની રજૂ કરેલી વસ્તુ (કુરબાની)ને ખાઈ ગયો જ્યારે કે કાબીલની રજૂ કરેલી વસ્તુ જેમની તેમ રહી ગઈ. આ જોઈને કાબીલને વધુ શંકા અને ઈર્ષ્યા ઊપજી અને તેણે હાબીલની હત્યા કરી નાખી. અહીં ફક્ત કુરબાનીની જ હિકમતનો હેતુ છે માટે આપણે આ પ્રસંગની ઊડાણ ચર્ચામાં નથી પડતા.

કુરબાનીનો સૌથી મહાન અને બોધ ગ્રહણ કરવા લાયક નમૂનો હઝરત ઈબ્રાહીમ અને હઝરત ઈસમાઈલ (અ.સ.)ની મહાન હસ્તી સાથે સંબંધ ધરાવે છે જેનો સારાંશ અને એક ટુકો ઉલ્લેખ કુરઆનની સુરહ સાફફાત (૩૭)ની આયત ૧૦૧થી ૧૦૭માં મૌજૂદ છે, આથી હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.)ના આ દાખલારૂપી કાર્ય વિષે અત્રે

અમુક હિંકમતનો ખૂલાસો કરવામાં આવે છે.

પહેલી હિંકમત : કેમકે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.) અદ્વાહતઆલાના ખલીલ એટલે કે મિત્ર હતાં તેથી તેમના અતીશય વહાલા ફરજંદ હઝરત ઈસમાઈલની કુરબાનીના દેષાંતથી ખુદાતઆલાએ લોકો ઉપર એ સ્પષ્ટ કર્યું કે જે માનવંત લોકોનો ખુદાની સાથે સાચો પ્રેમ અને હકીકી મિત્રતા હોય છે, તેઓ ખુદાની ઈચ્છા મુજબ દરેક મોટામાં મોટી કુરબાની દેવામાં પારા ક્યારેય પાછી પાની નથી કરતા.

બીજી હિંકમત : કેમકે હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.) ન ફક્ત પોતાના સમયના એક શાન અને મસ્તબાવાળા - પયગમ્બર જ હતા પારા તેની સાથે સાથે તેઓ એક અતી શાનદાર ઈમામ પારા હતા, માટે ખુદાનો હેતુ એ હતો કે સમગ્ર માનવજાતિનું એ સત્ય તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવે કે પયગમ્બર અને ઈમામની પવિત્ર હસ્તીમાં એ ગુણ પારા હોય છે કે જો ખુદાના તરફથી આજ્ઞા થાય તો તેઓ જરા પારા ખયકાયા વગર જાનની કુરબાની પારા દઈ શકે છે.

ત્રીજી હિંકમત : કુરઆનની સુરહ તૌબા (૯)ની આયત ૧૧૧માં છે કે અદ્વાહે (જગતના પાલનહારે) અંબીયા, ઔલીયા તથા દરેક સમયના મોમીનોથી તેમના પ્રારુ તથા માલ એ વાતના બદલામાં ખરીદી લીધાં છે કે તેમને જન્મત મળશે અને હઝરત ઈબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ (અ.સ.)મે પોતાના પ્રારુધ્યારા પૂત્રની કુરબાનીનો નિશ્ચય અને નિર્ધાર કરીને આ સત્યનો અમલી નમૂનો - (અમલી સાબિતી) રજૂ કરી દીધી કે ચોક્કસપારુ મોમીનોના પ્રારુ હો કે માલ, સર્વે કાંઈ અદ્વાહતઆલાએ ખરીદિલું છે.

ચોથી હિક્મત : જેમકે આગળ વર્ણવવામાં આવ્યું છે કે લોકોના માટે ખુદાની એક સાફ-સ્પષ્ટ હીદાયત એ પાણ છે કે તે શાનોશૈક્તવાળા પયગમ્બરોના સદ્ચારિત્ર્યથી દાખલા બેસાડીને દરેક મનગમતા અમલને જાહેરમાં લાવે છે, જે મુજબ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.)ના હૃદયમાં જગતના પરવશીગારની મહોબ્બત સિવાય કોઈ પાણ વસ્તુની મહોબ્બત જ નહોતી કારણ કે તેવાણ પોતાના વખતના ખુદાના આશીક અને એક જ ખુદાને માનનાર મહાન માનવી હતા પાણ - ધીમે ધીમે એવી સ્થિતિ ઊભી થઈ, એવી શક્યતાઓ પેદા થઈ કે ખુદાની મહોબ્બતની સાથે સાથે પોતાના પૂત્ર હઝરત ઈસમાઈલનો પ્રેમ પાણ હોય, માટે ખુદાના તરફથી આજ્ઞા આપવામાં આવી કે ખલીલુલ્લાહની સામેથી તે માધ્યમ - તે વસ્તુ જ હટાવી દેવામાં આવે કે જેના લીધે તેવાણના દીલમાં સિવાય ખુદાના અન્ય કોઈના તરફ પ્રેમ પેદા થતો હતો કે જેથી, તેમ કરવાથી લોકોને બોધ મળે કે મોમીન બંદાના દીલમાં જેટલી દુનિયાની મહોબ્બત વધી જાય છે તેટલી ખુદાની મહોબ્બતમાં ઓછપ પેદા થાય છે.

પાંચમી હિક્મત : હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.), હઝરત મોહંમદ પયગમ્બર (સ.અ.સ.)ના પરશાદા (પૂર્વજ) તથા ઈસ્લામ મઝહબના પ્રથમ સ્થાપકની હેસીયત ધરાવતા હતા માટે ખુદાના નિયમમાં એ એક જરૂરી કાર્ય હતું કે દુનિયામાં ક્યામત આવવા સુધી પેદા થનાર મુસલમાનોને માટે તેવાણ કુરબાનીની એક બેનમૂત રીત છોડી જાય કે જેથી તેના પ્રકાશમાં ઈસ્લામ દીનને માનનારા પોતાની અંદર મોટામાં મોટી કુરબાની રજૂ કરવાની ધગશ (લાગણી) જન્માવી શકે.

છઠી હિક્મત : હઝરત ઇસ્માઈલ (અ.સ.)ને સઘળા મુસ્લીમો ઝબીઉલ્લાહના લક્ષ્યથી યાદ કરે છે, જો કે તેવાણ આ પ્રસંગમાં ઝુબેહ (એટલે કે ગળા ઉપર ધૂરી ચલાવીને કુરબાન કરી નાખવું તે) નહોતા થયા પરંતુ તેમણે ખુદાની આજ્ઞા ઉપર અમલ કરવા માટે જાન અને દીલથી જે મક્કમ્મત અને ધીરજનું ઉદાહરણ પૂરું પાડ્યું અને જે શાનથી ખુદાની ખુશનુદી પ્રાપ્ત કરી. તેના પરિણામ રૂપે આ લક્ષ્ય તેવાણના યશ અને ગૌરવને યોગ્ય છે અને આ તે સત્યની એક સચોટ દલીલ છે કે અમુક હકીકી મોમીનો મર્યા નથી પણ જીવંત છે પરંતુ તેઓ ખરેખર શહીદ કહેવાય છે કારણ કે તેઓમાં ફરમાંબરદારીના તેજ ગુણો અને ધગશ મૌજૂદ છે કે જે શહીદિમાં હોતા હોય છે.

સાતમી હિક્મત : જ્યારે મહાન પિતા પૂત્રે આ અમિનાશી - અમર કુરબાનીના માટે દરેક પ્રકારે કબુલાત જાહેર કરી તો ખુદા તઆલાએ પોતાની રહેમત વડે તેઓની જાનની કુરબાની માફ કરી દીધી અને તેના બદલામાં માલની કુરબાનીનો તદ્દન એજ રીતે અતીશય મહાનતા અને ઊચ્ચતાની સાથે સ્વીકાર કર્યો. આ ઇશારો એ તરફ છે કે જો ખુદા ઇચ્છે તો પોતાની હિક્મત થકી હકીકી મોમીનની માલની કુરબાનીનો પણ એ જ સવાબ અને દરજ્જો દઈ શકે છે કે જે તેના જાનની કુરબાનીના બદલામાં દેવો જોઈએ.

આઠમી હિક્મત : કેમકે કુરબાનીનો અર્થ છે ખુદાની નજદીકીનો વસીલો અથવા ખુદાની નજીક થવા માટેનું સાધન અને આ અર્થમાં સૌથી મહાન કુરબાની તે છે કે જે ફક્ત એક જ વ્યક્તિ અથવા અમુક વ્યક્તિઓના માટે મર્યાદિત નથી પરંતુ સઘળા મનુષ્યોના માટે ખુદાની

નજદીકીનું સાધન થઈ શકે, અને હઝરત ઇસમાઈલ ઝબીઉલ્લાહની મહાનત્તમ કુરબાની એ છે કે તેવાગુના પવિત્ર વંશમાંથી ઈમામો, હીદાયત કરનારાઓનો ક્રમ (એક પરંપરા) ચાલુ રહ્યો અને આગળ ચાલતાં આજ પવિત્ર વંશથી હઝરત મોહંમદ (સ.અ.સ.) •છેલાં નબીનું પવિત્ર જાહેરી સ્વરૂપ સામે આવ્યું, અને તેવાગુ નામદાર (સ.અ.સ.)ના પછી હંમેશના માટે આલે મોહંમદ અને ઔલાદે અલીના પવિત્ર ઈમામો (અ.સ.) થતા રહ્યા.

હવે એ સ્પષ્ટ છે કે આ સઘળા માનર્ષત (ઈમામો)ની પાક જિંદગીઓની જે કુરબાનીથી ઇસ્લામી દુનિયાનાં અસંખ્ય લોકોને સીધા રસ્તાની હીદાયત અને ખુદાની નજદીકી પ્રાપ્ત થઈ છે તે ખરી રીતે હઝરત ઇસમાઈલ (અ.સ.)ની જામની કુરબાનીથી ઘણી બધી વધીને છે અને એ જાણવું જોઈએ કે “વ ફદઈનાહુ બીઝીહીન અઝીમ” (૩૭/૧૦૭) (અર્થ : અને અમોએ એક મહાન બલીદાન (તેના બદલામાં) નક્કી કરી તેને (ઇસમાઈલને) મુક્તિ આપી)ની એક તાવીલ આ છે.

નવમી હિક્મત : એ જાણાયું કે કુરબાની એટલે કે બલીદાન એક એવો બહોળાં અર્થવાળો શબ્દ છે કે જેના અર્થમાં સઘળી નેકીઓ દાખલ થઈ આવે છે અને કોઈ પણ નેક કામ તેનાથી બહાર એટલે કે દૂર નથી રહી શકતું, કારણ કે કુરબાની એ ખુદાની નજદીકીનું સાધન છે અને પ્રત્યેક નેકી પોતે જ એ વસીલો છે. આ ઉપરથી એ જાણાય છે કે કુરબાનીઓ ઘણા પ્રકારની છે પણ કોઈને એની જાણ નથી કે હાલ એટલે કે અત્યારે દીન અને મઝહબ તેનાથી ક્યા પ્રકારની

કુરબાનીની માગણી કરી રહી છે. એ તો સાહેબે અમ્ર એટલે કે હુકમના માલીકને જ યોગ્ય રીતે ખબર છે માટે સાહેબે અમ્રની તાબેદારી જરૂરી અને ફરજિયાત છે.

દસમી હિકમત : ઉપર જણાવેલી કુરબાનીના વિષે કુરઆનમાં (૩૭/૧૦૬) ફરમાવેલું છે કે આ એક ખુદ્દી કસોટી હતી અર્થાત આ કુરબાનીથી અદ્વાહ તઆલાનો હેતુ હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.) અને હઝરત ઈસમાઈલ (અ.સ.)ની પરીક્ષા લેવાનો હતો, તેમની કસોટી કરવાનો હેતુ હતો અને આ કસોટી, આ પરીક્ષાને માટે જે શબ્દ વપરાશમાં છે તે છે 'બલા'. જો કે સામાન્ય સમજ પ્રમાણે 'બલા' શબ્દને ઘણું ખરાબ સમજવામાં આવે છે પણ અહીં એ સત્ય સ્પષ્ટ અને સાફ છે કે પ્રત્યેક બલા એક પરીક્ષા છે (એક કસોટી છે) અને પ્રત્યેક કસોટી, કુરબાની તથા ખુદાની નજદીકીનું સાધન છે.

અચ્ચારમી હિકમત : એ જાણવા મળ્યું કે દરેક બલીદાન (દરેક કુરબાની) પછી તે નાનું હોય કે મોટું પોતાની હેસીયતથી એક કસોટીના સ્વરૂપમાં સામે આવે છે અને કસોટી તથા બલાનું બીજું નામ છે મુસીબત અને સ્પષ્ટ છે કે પ્રત્યેક મુસીબત પોતે જ પરિક્ષા અને કસોટી છે અને દરેક પરિક્ષા, સફળતાના સ્વરૂપમાં એક બલીદાન અને ખુદાની નજદીકીનું સાધન છે. પરિક્ષા અને કસોટી વિષે આ ત્રણ આયતો રજૂ કરું છું :

“વ લંબલુન્નકુમ બ શૈય્વીન...થી લઈને....હુમુલ મુહત્તદૂન”.

(૨/૧૫૫-૧૫૭)

અર્થ :- અને અમે તમારા થોડાક ભયથી અને થોડીક ભૂખથી તથા માલ તથા પ્રાણ અને ફળો (ફરજી)ના નુકસાનથી

ત્રણ સવાલ - ભારતથી

સવાલ ૧ : શું રસુલુલ્લાહ (સ.અ.સ.) ઉપર જીબ્રાઈલના મારફત વહી ઊતરતી હતી કે તેવાણ નામદાર (સ.અ.સ.)ની પોતાની ક્રેઈ રૂહાની શક્તિ એવી હતી ?

સવાલ ૨ : કુરઆનમાં હઝસ્ત અલી (અ.સ.)ના વિષે કઈ કઈ આયતો ઊતરી છે ? અને ક્યાં ક્યાં ઊતરી છે ?

સવાલ ૩ : ખુદાવંદતઆલાએ આ દુનિયાને શા માટે પેદા કરી ? જો આપણે એમ કહીએ છીએ કે પોતાની જાતને ઓળખાવવાને માટે દુનિયાને પેદા કરી છે, તો પછી શું આપણી રૂહે આરંભના દિવસથી (સિએ અઝલથી) ખુદાની ઓળખાણ નહોતી ધરાવતી ? જ્યારે કે ખુદાવંદતઆલાએ ફરમાવી દીધું કે “અલસ્તુ બિ રબ્બી કુમ” તો આપણી રૂહેએ જવાબમાં કહ્યું હતું કે “કાલુ બલા”. (આ વિષયમાં ખુલાસો કરો).

જવાબ

૧. જી હા ! પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.વ.) ઉપર જીબ્રાઈલ ફરીશ્તાના મારફત વહી ઊતરતી હતી કેમકે એ કુરઆનનો જ ફેસલો છે. કુરઆનમાં તમો ૨/૮૭, ૧૬/૧૦૨, ૨૬/૧૮૩ વિગેરે જોઈ જુઓ.

પરંતુ તેની સાથે સાથે એ પણ જાણવું જરૂરી છે કે ફરીશ્તાઓ

સંપૂર્ણ મનુષ્ય એટલે કે સર્વજ્ઞાનસંપન્ન માનવી (ઈમામ તથા પયગમ્બર)ની રૂહાની શક્તિથી બહાર નથી - (ઉપર નથી). અર્થાત પયગમ્બર તથા ઈમામની અસંખ્ય રૂહાની શક્તિઓ જ ફરીશતાની હેસીયતથી છે જે મુજબ તેમની અક્કલ - જ્ઞાનની શક્તિ એ જીબ્રાઈલ ફીરશ્તો છે. તેમની સમજવાની શક્તિ મેકાઈલ છે. બોલવાની શક્તિ (અવાજની શક્તિ) અસરાફીલ અને વિચાર શક્તિ અઝરાઈલ છે અને તે સિવાય એક સત્ય એ પણ છે કે સર્વ-સંપૂર્ણ માનવીની આ શક્તિઓ (કે જે ફરીશ્તાઓ છે) જુદા જુદા મનુષ્યોના સ્વરૂપમાં મળતા આવતા હોય છે કારણ કે ફરીશ્તાઓના પોતાના સ્વરૂપ નથી હોતા. તો આજ કારણ છે કે નામદાર પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.)ની જીબ્રાઈલની શક્તિ (એટલે કે જ્ઞાન શક્તિ) હઝરત સલમાન ફારસીના સ્વરૂપમાં મળતાપણું ધરાવીને કાર્ય કરતી હતી અને આ સત્યના કેટલાંય પાસા થયા જે એ છે કે જીબ્રાઈલ (અ.સ.) એક મહાન ફરીશ્તા છે અને એ ખરૂં છે. વળી એ પણ ખરૂં છે કે સર્વ-સંપૂર્ણ માનવીની જ્ઞાન શક્તિ જીબ્રાઈલ છે અને એ પણ સાચું છે કે એક ઊચ્ચ દરજ્જાના મોમીનની રૂહને જીબ્રાઈલનો દરજ્જો દેવામાં આવે છે. જેમકે સલમાન ફારસીનો દાખલો છે કે જે ઉપર જણાવ્યું છે.

(૨) કુરઆનમાં હઝરત અમીરૂલ મોમનીન અલી (અ.સ.)ની પવિત્ર જ્ઞાનમાં જેટલી આયતો ઊતરી છે તેની પછ્તીસરની ગણતરી કરવી અને તે ક્યાં ક્યાં ઊતરી હતી તે જણાવવું મુશ્કેલ છે અને જો એ કામ કરવામાં આવે તો એ વિષય ઉપર એક મહાન ગ્રંથ જેવું પુસ્તક લખવાની અને ઘણું બધું સંશોધન કરવાની જરૂરત રહેશે પરંતુ અમારી એવી કોઈ યોજના નથી માટે આ કામના માટે તે પુસ્તકોના

તરફ રજુ થવું જોઈએ કે જે હઝરત અલી (અ.સ.)ની પ્રવીણતા અને ખ્યાતી વાર્ણવતા પુસ્તકોની હેસીયત ધરાવે છે દાખલા તરીકે “ક્રોક્બે દુર્શી”, “અર્જહુલ મુતાલીબ”, વિગેરે અને સૌથી પ્રથમ શીયા ખુલાસાઓ સામે રાખવા જરૂરી છે. આ સિવાય આપણે આ લાંબા કાર્યને ટૂંકામાં ટૂંકું પણ કરી શકીએ છીએ, જે પોતે મૌલા અલી (અ.સ.)મે ફરમાવેલું છે કે :

નઝલલ કુરઆનું અદબાઅન ૬ રૂબઉ ફીઅ વ ૩રૂઉ ફી અદુલ્લીના વ ૩રૂઉ સીયરૂવ્વ અમસાલુવ્વ વ ૩રૂઉ ફરાઈઝુવ્વ અહેકામુન વ લના કરાઈમુલ કુરઆન.

કુરઆને મજ્હદ ચાર ભાગમાં ઉતર્યું છે, અને તેનો ચોથો ભાગ (એટલે કે પા ભાગ) અમારી શાનમાં છે, ચોથો ભાગ અમારા શત્રુઓના વિષયમાં છે અન્ય ચોથા ભાગમાં પ્રસંગો અને ઉદાહરણો છે અને બાકીના ચોથા ભાગમાં ફરજો અને આજ્ઞાઓ છે અને કુરઆને મજ્હદની મોટી આયતો અમારી શાનમાં છે (પુસ્તક અર્જહુલ મુતાલીબ - પાના નંબર ૫૮).

હું આ ક્લામે મૌલાનો ખુલાસો કરતાં ઘાવો કરું છું કે કુરઆનનો જે ચોથો ભાગ પ્રસિદ્ધ રીતે મૌલા અલી (અ.સ.)ની શાનમાં છે તે તો છે જે, તે સિવાય બાકી પોણા ભાગમાં પણ હઝરત અમીરૂલ મોમનીનના વખાણ અને ગુણોનું વર્ણન છે. તે એ રીતે છે કે પયગમ્બરે બરહુનું ફરમાન હતું કે “અય અહ્લાહ મિત્ર રાખજે તેને કે જે અલીને મિત્ર રાખે અને શત્રુ ગણજે તેને કે જે અલીને શત્રુ ગણે છે (અહ્લુલુમ્મ વ લીમન વ લા હુ વ આદીમન આદાહ). આ પરથી એ અર્થ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે પવિત્ર કુરઆનના જે ચોથા ભાગમાં ખુદા

અને રસૂલ (સ.અ.સ.)ના જે શત્રુનો જેવો ઉલ્લેખ આવેલ છે તે અસલમાં હઝરત અલી (અ.સ.) તથા હઝરત અલીના વંશમાંથી જે ઈમામો છે તેના શત્રુઓનો ઉલ્લેખ છે પછી જ્યાં એવા શત્રુઓની ઝાટકણી કાઢવામાં આવી છે. (વખોડવામાં આવ્યા છે) ત્યાં તાવીલ રૂપે હઝરત અમીરૂલ મોમનીનના વખાણ કરેલાં છે.

કુરઆનના જે અન્ય ચોથા ભાગમાં પ્રસંગો અને ઉદાહરણોનું વાર્ણન છે તે આડકતરી અને સીધી રીતે અંબીયા (અ.સ.)ના વિષે છે અને હઝરત પયગમ્બર સાહેબ (સ.અ.સ.)નું ફરમાન છે કે :

“યા અલી કુન્ત મઅલ અંબીયાઈસ્સીરંવ્વ મઈ જહરન.”

અય અલી તમો સઘળા પયગમ્બરોની સાથે ગુપ્ત રીતે મૌજૂદ હતા અને મારી સાથે તમો જાહેર છો. આનું પરિણામ એ આવ્યું કે હઝરત અલી (અ.સ.) ન ફક્ત સઘળા અંબીયાઓની સાથે છે બલકે તેમના સંબંધે સઘળા પ્રસંગોમાં પણ તેવાગ ભળેલાં છે.

હવે અમો કુરઆનમાં આવેલાં ઉદાહરણોના માટે કંઈક કહીએ છીએ તે એ કે કુરઆને મજીદના અમુક ઉદાહરણો વાસ્તવીક પાસુ ધરાવીને અને અમુક નકારાત્મક પાસા વડે સચ્ચાઈની હિકમતના સઘળા દરજજાઓની હિકમતનું વાર્ણન કરે છે, જે માટે ખુદાનું ફરમાન છે:

“બલ નકઝીકુ બિલ હક્કી અલલ બાતીલ વયદ મગ્હુદુ ફ ઈઝા હુવ ઝાહીકુન” બલકે અમો તો સત્યને અસત્ય ઉપર ફેકી મારીએ છીએ કે જેથી તે (સત્ય) તેનું (અસત્યનું) માથું ભાંગી નાખે છે (૨૧/૧૮).

આ ફરમાનથી ન ફક્ત એ જ માલુમ પડે છે કે કુરઆનના

ખાસ ખાસ સત્યો ઉદાહરણમાં વર્ણવેલાં છે બલ્કે સાથે સાથે એ પાણ સ્પષ્ટ થયું છે સત્ય અને અસત્યનો છેવટનો નિર્ણય પાણ એ જ ઉદાહરણોમાં મોજૂદ છે અને એ જ કારણ છે કે જે હઝરત રસૂલ (સ.અ.સ.)મે ફરમાવ્યું છે કે “અલ હક્કુ મઅ અલી” એટલે કે હક - સત્ય અલીની જ સાથે છે. જ્યારે એ જાણાયું કે સત્ય અને હકીકત અલીની જ સાથે છે અને સત્યને કુરઆનના ઉદાહરણોમાં વર્ણવવામાં આવેલ છે તો સ્પષ્ટ છે કે કુરઆનનો તે ભાગ પાણ હઝરત અલી (અ.સ.)ની જ શાનમાં છે કે જેમાં સત્યતાની હકીકતોના દરજજાઓના ઉદાહરણો છે.

હવે રહી કુરઆનના છેવટના, ચોથા ભાગની વાત, કે જેમાં ફરજો અને આજ્ઞાઓનો ઉલ્લેખ છે. તે વિષે એ જાણાવવાનું કે ફરજો અને આજ્ઞાઓ ઉપર અમલ કરવો - તેને પૂર્ણ કરવી ખુદાની તાબેદારી કહેવાય છે પાણ ખુદાની એ તાબેદારી રસૂલ (સ.અ.સ.) તથા ઉલીલ અમ્ર (એટલે કે સાચા ઈમામ)ના મારફત કરવામાં આવે છે કારણ કે એ જ તે માનવંત લોકો છે કે જેઓ ખુદા તરફથી ફરમાવવામાં આવેલ ફરજો અને આજ્ઞાઓના ખુલાસાઓ સમય એટલે કે જમાના અને સ્થળ એટલે કે જગ્યા અનુસાર લોકોને બતાવે છે. જેમકે કુરઆનમાં ફરમાવેલ છે કે :

“અય ઈમાનવાળાઓ ! તમો અલ્લાહની ફરમાં બરદારી કરો અને રસૂલની ફરમાંબરદારી કરો અને ઉલીલ અમ્રની ફરમાંબરદારી કરો કે જે તમારામાંથી છે.”

જ્યારે એ જાણમાં આવ્યું કે કુરઆને મજીદના તે ભાગમાં પાણ મૌલાના અલી (અ.સ.)નો સુંદર ઉલ્લેખ મોજૂદ છે કે જે ભાગમાં

ફરજો અને આજ્ઞાઓનો ઉલ્લેખ છે તો હવે અમો જાણાવી શકીએ છીએ કે કુરઆનની કોઈ આયત એવી નથી કે જેમાં કોઈને કોઈ પ્રકારે હઝરત અલી (અ.સ.) અર્થાત ઈમામતના નૂરનો ઉલ્લેખ ન કરવામાં આવ્યો હોય. આ તમારા બીજા સવાલનો સંપૂર્ણ જવાબ છે.

(૩) ચોક્કસપાણે આ દુનિયા એટલા માટે પૈદા કરવામાં આવી છે કે અહીં આવીને રૂહોને ખુદાવંદતઆલાની અમલી ઓળખાણ પ્રાપ્ત થાય અને જો “અલસ્તુ”ના પ્રસંગોની ઓળખાણ કાયમ માટે (હંમેશાને માટે) પૂરતી અને રહેનારી હોતે તો દરેક મનુષ્ય જન્મે જ ખુદાના આરીફ એટલે કે ખુદાને ઓળખનારા હોત. સ્પષ્ટ છે કે આપણી તે મારફત (તે ઓળખાણ) જેનો ઉલ્લેખ કુરઆનની આયત (૭/૧૭૨)માં છે, તે આગુ જગત (અર્થાત રૂહોના આગુઓની દુનિયા)માં હતી અને તેથી પહેલાં એક ઊંડાણ સમજવાળી મારફત પાણ પ્રાપ્ત થઈ હતી પરંતુ તે ઓળખાણોને ફરીથી તાજી કરવાને માટે રૂહોને દુનિયામાં આવવાની જરૂરત હતી, માટે સઘળા મનુષ્યો જગતમાં (દુનિયામાં) આવી ગયા અને કસોટી તથા પરીક્ષાના મેદાનમાં ઊતરી પડ્યા અને તેમાં ફક્ત થોડાંક સફળ થઈ ગયા બાકીના બધા નિષ્ફળ થયા.

આ સવાલનો જવાબ બીજી રીતે પણ આપી શકાય છે, અને તે એ કે રચના કરવાનો કમ હંમેશાથી છે અને કાયમ ચાલતો રહેશે અને તેનો હેતુ એક નહીં ઘણા હેતુઓ છે જે એકથી એક ચઢીયાતા છે અને અહીં એકંદરે જે હેતુ છે તે રૂહોની તેજસ્વીતાઓ - કાંતીઓ તથા રૂહનું જાહેર થવું અને તે દરેક બાબતોને માટે અમારી રૂહ મોહતાજ છે અને ખુદા હરગીઝ મોહતાજ નથી.

અલવાઅઝ અઘામા નસીરુદ્દીન નસીર હુંઝાઈની સેવામાં

આવકાર પ્રવચન

ધી પાક ઈસમાઈલીયા હુંઝા (શનાકી) મલ્ટી પરપઝ
કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી લીમીટેડના તરફથી.

માનવંત સાહેબ ! હુંઝા અને ગીલ્ગીટ રાજ્યની ઈસમાઈલી
જમાતના માટે પાકિસ્તાનની ઈસમાઈલીયા એસોસીએશનની શાખાની
સ્થાપના અને તે શાખાના ઈન્યાર્જ તરીકે આપ માનવંત સાહેબની
નિયુક્તિના મુબારક અને ઐતિહાસિક પ્રસંગે શનાકી ઈસમાઈલી જમાતની
દીની અને દુન્યવી તથા જાહેરી અને બાતીની ખુશીઓનો કોઈ પાર
નથી. આ પ્રસંગે સર્વ પ્રથમ મૌલાએ કાયનાતના લાખ લાખ શુખર
કે તેણે પોતાની અગણિત શહેમતો વડે આપના જેવા જ્ઞાની હિકમત,
મારફત જેવી મહાન અને એકંદર ખૂબીવાળા તથા સ્પષ્ટતા અને
સચ્ચાઈ નમ્રતા અને પરહેઝગારી જેવા સદાયાર અને સુંદર ગુણો
ધરાવનારા દીની બુઝુર્ગને સત્કારવા અને આવકારવાની નેક તૌફીક
અર્પણ કરી.

બીજું એ કે અમો આપ માનવંતના પણ ઘણાં જ આભારી
છીએ કે આપ માનવંત સાહેબ સમયની અદખ્ત અને અતીશય કામની
રોકાણ છતાં અમારા નાચીઝ આમંત્રણનો સ્વીકાર કર્યો.

માનવંત સાહેબ ! આ નાનકડો સમારંભ ન તો કોઈ ઓળખાણ કરાવવાના રિવાજ ખાતર યોજાણો છે અને ન તો આપ સાહેબને તેની જરૂર છે, બલ્કે આ સમારંભનો હેતુ એ છે કે આ ઐતિહાસિક પ્રસંગ ઉપર, કે જે ગીલ્ગીટ, પુનીયાલ, ઈસ્કોમન, યાસીન, કોહગુઝર બલ્કે સમસ્ત મધ્ય એશિયાની ઈસમાઈલી જમાતની રૂહાની અને જ્ઞાનની પ્રગતીમાં એક પાયા રૂપી હેસીયત ધરાવે છે, આપ સાહેબની શુદ્ધ, નિસ્વાર્થ અને ઐતિહાસિક સેવાઓના સ્વીકારને માટે દીલથી વિશ્વાસ, પ્રેમ જાહેર કરવો અને સૌથી પ્રથમ મુબારકબાદ દેવી કે આપ સાહેબે લગભગ પા (૧/૪) સદીમાં અસંખ્ય મુસીબતો છતાં હેયાત અને હાજર ઈમામની દાવતે હક્કના પ્રચાર તથા ઈસમાઈલી જમાતને રૂહાની પ્રગતી અને મુક્તિ તથા દુન્યવી આબાદી અને પ્રગતીના માટે જીવનના દરેક ક્ષેત્રે સેવા કરી છે.

આપ માનવંતે સાચા મઝહબના પ્રચારના માટે શું શું નથી કર્યું, કેદ અને બંધનની તકલીફોથી લઈને મિત્રો અને પારકા લોકોની શરિયાદો અને ટીકાઓ તથા બીજી મુશ્કેલીઓને ધીરજ અને સબર સાથે તથા હસતા મોઢે સહન કર્યા અને સત્ય તો એ છે કે આજના દિવસે અમારા તે મહાન અને બહાદુર દાઈઓની ઝીંદગી સામે આવે છે કે જેમણે વખતના ઈમામની ખુશી તથા દીન અને ઈમાનના રક્ષાણ અને હિકમત તથા ફીલ્સુફીની પ્રગતીના માટે પોતાની સર્વ વસ્તુઓનું બલીદાન આપી દીધું અને છેવટે ઈમામેઝમાનની દુઆ અને બરકતો અને પોતાના પ્રયત્નો વડે ઈલ્મ અને હિકમતના મેદાન અને દીન અને ઈમાનના રસ્તા ઉપર જીવંત નિશાનીઓ છોડી ગયા છે કે જે આવનાર સમય સુધી ભૂંસાવી નથી શકવાના.

માનવંત સાહેબ ! આપની માનનીય હંસ્તી તેજ મહાન દાર્દઓ ની જીવંત કલ્પના છે જેનાથી જ્ઞાન અને હિક્મત તથા તાવીલ અને સચ્ચાઈનો પ્રકાશ પ્રજ્વલિત થયો છે. ઈસમાઈલી દાર્દઓની એ અનોખી બાબત રહી છે કે તેઓ ઈસ્લામ જેવા સંપૂર્ણ, જીવંત, ગતિમાન, કુદરતી અને પૂરા જગતના દીન-મઝહબની હિક્મત અને શિખામાગોના મારફત પોતાના સમયની પ્રચલિત ફીલ્સુફીવાળી અને વિજ્ઞાનિક ભાષા અને સંકેતોમાં પ્રચાર કરે કે જેથી તે પ્રચાર - તે દાવતને, કબૂલ કરનારાઓ ઈસ્લામની સચ્ચાઈ જ્ઞાન અને હિક્મતના પ્રકાશમાં અક્કલ અને રૂહના ઊંડાણથી કબૂલ કરે અને તેઓને જ્ઞાન અને હિક્મતના પ્રકાશમાં દુન્યવી અલ્પતા અને રૂહાનીયતની મહાનતા તથા મોટાઈનું ભાન થઈ જાય કે જે જગતના સઘળા મઝહબોની કેળવણીનો ખુલાસો છે.

આ મહાન હેતુને નજર સમક્ષ રાખીને અવલોકન કરવામાં આવે તો આપ માનવંત સાહેબની પ્રચાર સેવા ખૂબ જ કદર કરવા લાયક છે અને તેનું યોગ્ય અવલોકન તેજ વખતે થઈ શકે છે કે તેઓના પ્રખ્યાત પુસ્તકો “સીલસીલાએ નૂરે ઈમામત”, “મીઝાનુલ હકાઈક”, “મીક્તાઉલ હીકમત”, “પીર નાસીર ખુશરૂ અને રૂહાનીયત”, “દરખ્તે તૌબા” વિગેરેના સમયસર અને વારંવાર અભ્યાસ કરવામાં આવે.

આ પુસ્તકોમાં આપ સાહેબે ઈમામતના નૂરની અનંતતા, ઈમામતા પવિત્ર ભેદ, વખતના ઈમામની બાતીની મદદ અને તેના મારફત રૂહાની પ્રગતી, ભૌતિક્તા અને રૂહાનીયતનો એકબીજાથી સંબંધ અને ભૌતિક્તા ઉપર રૂહાનીયતની મહાનતાના જે વિષયો ઉપર હિક્મત

અને વિજ્ઞાનની ભાષામાં જે ખુલાસાઓ આપ્યા છે તે માટે કોઈ પણ જ્ઞાની અને અક્કલવાળો માનવી દાદ દીધા વગર રહી નથી શક્તો.

માનવંત સાહેબ ! આપની જ્ઞાન સાથે સંબંધ રાખનાર મહાનતાની એ સ્થિતિ છે કે આ ક્રાંતીકારી યુગમાં જ્યાં પ્રત્યેક હુન્નરવાળા જ્ઞાનમાં વિદ્યુતવેગી ભૌતિક પ્રગતિના પરિણામે નીતનવી વાતો બહાર આવે છે અને ખાસ કરીને ચંદ્ર ઉપર જવા અને મશીનના માનવી જેવા કલ્પનામાં ન આવે તેવા પ્રસંગો જાહેરમાં આવે છે જેથી સમગ્ર બ્રહ્માંડ અને મનુષ્યના વિષે ઘણા પ્રચલિત સિદ્ધાંતો જેવા કે કેન્દ્ર તથા માનવીના સ્થાન વિગેરે ઉલટસુલટ થઈ જવાથી ચિંતન અને મનન કરનારા અને ખાસ કરીને મજહબોના આલીમ - જ્ઞાની લોકો અતી ઘણી મુઝવણમાં પડેલા છે અને જ્યાં જગતની આબાદીનો વધુ પડતો ભાગ ભૌતિક વસ્તુઓની ભરમારથી ગભરાઈને જાહેરી ભાગને જ સઘળું સમજવા લાગ્યો છે ત્યાં આપ માનવંત સાહેબ હાઝર ઈમામની સર્વત્ર ફેલાયેલ તથા સર્વશક્તિમાન જ્ઞાની મદદ થકી હિક્મતના ઘોડા ઉપર સવાર થઈને ભાષાની દુર્ગી તથા કલમની તલવારથી રૂહાનીયતની હરિશાઈમાં આવનારા ભૌતિકતાના દરેક હુમલાનું જ્ઞાન અને વિશ્વાસ વડે રક્ષાગ કરવા હર પળે તૈયાર છો અર્થાત આપ સાહેબ સામે આવનાર દરેક ક્રોચડાઓના વ્યાજબી જવાબ દેવાને માટે તૈયાર છો, ફીલ્સુફી હોય કે વિજ્ઞાન અથવા મજહબ. કોઈ પણ એવો સવાલ નથી કે જેનો કોઈ તુસ્ત ઉકેલ આપની પાસે ન હોય, આપ દરેક મુશ્કેલથી મુશ્કેલ ક્રોચડાઓનો જવાબ ખૂબ જ સહૃદયી રીતે અને સરળતાથી આપો છો. ખાસ કરીને આપ સાહેબ જ્યારે કુસ્આનની હિક્મત અને રૂહાનીયતના ભેદોના વિષયમાં બોલવા લાગો છો ત્યારે

આપની દલીલોમાં એ સ્થિતિ અને સંતોષ દેનાર સાબિતીની શક્તિ હોય છે. જો કોઈ મઝહબને ન માનનારો પણ સાંભળે તો જાણે અજાણે પણ દીન અને રૂહાનીયતની ઊચ્ચતાનો સ્વીકાર કર્યા વગર નથી રહી શકે.

આપની જ્ઞાન બાબતની દલીલોથી ખરેખર અક્કલ નમી પડે છે (સ્વીકાર કરી લે છે) અને મોમીનને એ પાકી ખાત્રી થઈ જાય છે કે નિઃસંશય આ હૈયાત અને હાઝર ઈમામની મદદનું જ ફળ છે કે જેના થકી દરેક વ્યક્તિ દરેક મનુષ્ય હઝરત ઈસા (અ.સ.) જેવા મોજ્જા કરવાની શક્તિ મેળવી શકે છે.

માનવંત સાહેબ ! આપની વાણી અને લખાણ દ્વારા મળતી કેળવણીથી પૂર્વથી લઈને પશ્ચિમ સુધી ઘણા બધા વિદ્યાર્થીઓ કાયદો મેળવી ચૂક્યા છે. આપ સાહેબે ઈસમાઈલી મઝહબની જુદી જુદી હેસીયતે અને અલગ અલગ સ્વરૂપે સેવા કરી છે અને તેમાંની એક મહાન સેવા દારૂલ હીકમતની સ્થાપના છે. આ કાર્ય એવું છે કે તેને ઈસમાઈલી ઈતિહાસમાં સોનાના અક્ષરે લખાવું જોઈએ કારણ કે હાલના સમયમાં આ સંસ્થા મારફત ઘણાં જ ટૂંકા અરસામાં કોઈ પણ જાહેરી સાધનો ધરાવ્યા વગર ઈસમાઈલી મઝહબ ઉપર લેખિત અને તેના તરજુમા (અનુવાદ)નાં સ્વરૂપમાં જે અતી ઘણાં પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે તે દરેક પ્રકારે વખાણને પાત્ર છે અને હાલના સમયની ઊભી થયેલી જરૂરીયાતના હીસાબે તદ્દન વ્યાજબી છે.

માનવંત સાહેબ ! આ ઉપરાંત આપનો તે સમય પણ ઘણો જ મહત્વનો રહ્યો છે જેમાં આપ સાહેબે પાકિસ્તાનની ઈસમાઈલીયા

એસોસીએશનના કેદ્રમાં રૂહાનીયત અને તત્ત્વજ્ઞાનના શીલ્સુક તથા શિક્ષક તરીકે લેખો અને ભાષણોના સ્વરૂપે ઘણી સેવા આપી છે અને એ જ સમયનું એક સંશોધન કરેલ પુસ્તક “પીર નાસર ખુશ્ક અને રૂહાનીયત”ના નામથી પ્રગટ થઈ ચૂક્યું છે અને આપની ભાષણો દ્વારા અપાતી કેળવણીની એ અસર છે કે આપથી બાતિનના જ્ઞાન વિષે અમુક મુદ્દાઓની કેળવણી લીધા પછી અન્યોની દલીલો ગમે તેટલી હિક્મત વાળી અને તત્ત્વજ્ઞાન વાળી કેમ ન હોય, તે એક શાળામાં ભણતા બાળકની દલીલ જેવી લાગે છે, અને એમ કેમ ન લાગે, કારણ કે ઈસમાઈલી દાઈઓની દરેક સમયમાં એ જ શાન રહી છે અને એ જ આપણી હકીકી મેરાજ છે અને આ સર્વત્ર ફેલાયેલ અને સૌને મનપસંદ જ્ઞાનનું ખાસ સ્થાન ઈસમાઈલી દાઈઓની પાસે (જેમકે પહેલાં પાણ જાણાવેલું છે તેમ) ઈમામે ઝમાન જ છે, જેમની મદદ અને સહાયતા તથા પ્રેમના વગર આ જ્ઞાન પ્રાપ્ત નથી થઈ શક્યું.

માનવંત સાહેબ ! આ સામાન્ય સેવા ઉપરાંત હુંજાના રાજ્યના ઈતિહાસમાં આપ સાહેબની એક વ્યક્તિગત ખાસ હેસીયત પાણ છે અને તે એ છે કે આપ સાહેબ હુંજા જેવા પછાત રાજ્યના નવાઈ પમાડનાર અને અતી ઝડપી પ્રગતી કરનાર રૂહાની આગેવાનની હેસીયત પાણ ધરાવો છો, જેની શરૂઆત જેમકે આપ સઘળા જાણો છો તેમ હઝરત ઈમામ સુલતાન મુહમ્મદશાહ (અ.સ.)ના આ મુબારક ફરમાનથી થઈ છે કે જે સરકાર સાહેબે દિલ્હી રેડીઓથી ૧૧ માર્ચ ૧૮૪૦ના ફરમાવેલ કે :

“જમાતે ઈસમાઈલીયા હુંજા વ બદખ્શાન રા ઈસ્લામ મીર

સાનમ વ મહેરબાની ખુદ યકીન દારીદ કે નૂરે મુહબ્બત મન મસ્લ આફતાબ બર જમાતે હુંઝા ખ્વાહદ રસીદ.”

એમાં કોઈ શંકા નથી કે માનવંત સાહેબે ઈમામતના આફતાબ (સૂર્ય)ના પ્રેમ અને રહેમતના નૂરથી ફાયદો મેળવીને એક અતી લાયક હીરા હોવાનું સાબિત કરી દીધું છે, એ માટે કે અહીંની રૂહાની અને જ્ઞાનની પ્રગતી કે જે કોઈ પણ ક્રોમ અને દેશની પ્રગતીનું સાચું ધોરણ છે, તેનો આરંભ આપ સાહેબના શબ્દો વડે થયો અને જેને વખતના ઈમામ હઝરત મૌલાના શાહ કરીમ અલ હુસૈની (અ.સ.) હાજર ઈમામે ગીનાનનો દરજ્જો અર્પણ કર્યો છે.

આપ સાહેબે પોતાના એ શબ્દોમાં એક ખુદા વિષેના જ્ઞાન, હઝરત રસુલ (સ.અ.સ.) અને તેમના પવિત્ર વંશના વખાણ તથા ઈસમાઈલી ફીલ્સુફી ને સમાવીને અહીંના સ્ત્રી-પુરૂષ, નાના મોટાં, બાળક અને બુઝુર્ગમાં એક અનોખી રૂહ ફુંકી છે.

આપના એ શબ્દો (ગીતો) ઉર્દૂ, ફારસી અને તુર્કી સિવાય સ્થાનિક ભાષા બ્રુસેસ્કીમાં હોવાને લીધે જ્યાં એક તરફ સમજવામાં સરળ છે ત્યાં બીજી તરફ એક રૂહાની જ્ઞાનને પોતામાં સમાવેલાં છે અને તેની અસરનો એ હાલ છે કે ઈમામે ઝમાનના નૂરના સાચા આશીક તેને સાંભળતાં જ આ મર્યાદિત જગતની સ્થિતિમાંથી નિકળીને (રૂહાની રીતે) લા-મકાનમાં પહોંચી જાય છે. આપ સાહેબની મજલીસો રૂહાનીયતના અમલની સ્થિતિ ધરાવે છે કે જ્યાં હૈયાત અને હાજર ઈમામના નૂરના દીવાનાઓ અમલી રીતે રૂહાનીયતના અનુભવોથી ફાયદો મેળવે છે.

નામદાર સાહેબ ! આપની અગણિત સેવાઓનું આ ટૂંકા આવકાર પ્રવચનમાં વર્ણન કરવું શક્ય નથી. ટૂંકમાં એ કે આપ સાહેબ ઈમામે ઝમાનના ઈલ્મી ચમત્કારોની નિશાનીઓમાંથી એક મહાન નિશાની છો. આપના ગદ્ય અને પદ્ય પુસ્તકો તથા આપની રૂહાની મજલીસો હઝરત ઈમામ સુલતાન મુહમ્મદ શાહ (અ.સ.)ના આ પવિત્ર ફરમાનની ઠોસ સાબિતી છે કે “ઈસમાઈલી મઝહબ રૂહાનીયતનું તખત છે.”

અંતમાં દુઆ છે કે આપ નામદાર સાહેબની દોસ્વાણી હેઠળ પાકિસ્તાનના ઈસ્માઈલીયા એસોસીએશનની જે શાખા અહીં સ્થાપિત થઈ છે તે આપણી પાછલી ઈસમાઈલી પ્રચાર ઝુંબેશની વ્યાજબી વારસદાર સાબિત થાય અને અહીંથી જ્ઞાન અને હિક્મત તથા રૂહાની શિક્ષણથી સભર એવા કમાલીયત ભરેલાં દાઈઓ ઊભરે કે જે હાજર અને હૈયાત ઈમામની પવિત્ર હીદાયતના પ્રકાશમાં ઈસ્લામ મઝહબની સાચી સેવા કરી શકે અને આ ઈલાકા બલ્કે સઘળાં જગતમાં આપણા મહાન દાઈઓની જેમ ઈસ્લામની સરચાઈ અને હિક્મત તથા જ્ઞાનને ફેલાવી દે.

સાથે એ પણ દુઆ છે કે આપ નામદાર જે મહાન હેતુસર જે મહત્વના ઓઘા ઉપર બિરાજ્યા છે, તેમાં ખુદાવંદતઆલા અતી ઉત્તમ દરજ્જાની સફળતા તમને અર્પણ કરે - આમીન.

૧૧ જુન, ૧૯૭૨

દુઆના તલબગાર

પ્રમુખ અને મેમ્બરો

ધી પાક ઈસ્માઈલીયા હુંગા (શનાકી) મલ્ટી
પરપઝ કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી લીમીટેડ - કરાચી.

